

Leena Kujala

”Peruslähtökohtana normaali koulun ja kodin välinen yhteistyö”

Koulun ja lastensuojeluyksikön välinen yhteistyö

Opinnäytetyö

Syksy 2009

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi AMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijä: Kujala Leena

Työn nimi: ”Peruslähtökohtana normaali koulun ja kodin välinen yhteistyö”

Ohjaaja: Rinne Päivi

Vuosi: 2009

Sivumäärä: 55

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyössäni tutkittiin lastensuojeluyksikön ja koulun välistä yhteistyötä. Tutkimusongelmat keskittyivät koulun ja lastensuojeluyksikön välisen yhteistyön tarpeisiin, yhteistyön muotoihin sekä yhteistyön kehittämissuhteisiin. Aihetta tutkittiin laadullisen kyselytutkimuksen avulla. Tutkimuksesta kävi ilmi, että yhteistyötä tehdään koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Yhteistyö koettiin tärkeänä oppilaan mielialojen vaihdellessa ja alkupalaveri koettiin hyväksi yhteistyötavaksi silloin, kun lapsi on aloittamassa uudessa koulussa. Lastensuojeluyksikön työntekijät ja opettajat kokivat tutkimuksen mukaan tärkeäksi käydä läpi lapsen taustaa etenkin sellaisissa asioissa, jotka voivat vaikuttaa lapsen koulunkäyntiin ja sosiaalisiin suhteisiin. Yhteistyö on vastaajien mukaan tarpeen myös silloin, kun lapselle etsitään sopivinta opetustapaa tai luokkamuotoa. Opettajien vastauksissa kävi ilmi, että yhteistyötä tulisi tehdä samaan tapaan kuin kenen tahansa oppilaan kohdalla. Yhteistyön muodoiksi kyselyyn vastanneet mainitsivat muun muassa puhelimen tai reissuvihkon välityksellä tapahtuvan sekä sähköisen yhteydenpidon. Myös vanhempainillat, vanhempainvartit ja muut tilaisuudet sekä opettajien vierailukäynnit lastensuojeluyksikössä nousivat vastauksissa esille. Yhteistyössä on kuitenkin tutkimuksen mukaan hyvien puolien lisäksi myös kehittämisen varaa. Vastaajat toivoivat nopeampia yhteydenottoja, aktiivisempaa yhteydenpitoa, enemmän tapaamisia luokanvalvojan kanssa, molemminpuolista mielipiteiden kuulemistakin sekä positiivistakin palautetta pelkän negatiivisen lisäksi. Tiiviimpää yhteistyötä kaivattiin, jotta ongelmia koulussa, sekä tunteilla että välitunneilla, pystyttäisiin paremmin ennaltaehkäisemään.

Avainsanat: lastensuojelu, sijaishuolto, koulu, yhteistyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of health care and social work

Degree programme: Degree programme in social work

Author: Kujala Leena

Title of thesis: Co-operation between school and child welfare office

Supervisor: Rinne Päivi

Year: 2009

Number of pages: 55

Number of appendices: 3

This research is about co-operation between school and child welfare office. I researched what needs there are for the co-operation, how the school and child welfare office co-operates and do they have anything to develop further. In my research I used a qualitative questionnaire. Test results show that school and child welfare office co-operate in cases that relate to studying and when a new child comes to school. Research shows that school and child welfare office co-operate for example by telephoning and sending e-mails and text messages. Parent's evenings were mentioned in my research in a one co-operation method. Research showed how co-operation could be developed. Both sides hoped that they could co-operate more often and some answerer hoped also for positive feedback. By regular co-operation school and child welfare office could better prevent problems.

Keywords: Child welfare, foster care, school, co-operation

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	1
Thesis abstract.....	2
SISÄLTÖ.....	3
1 JOHDANTO.....	5
2 LASTENSUOJELUUN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ.....	6
2.1 Koti ja perhe.....	6
2.2 Lastensuojelu.....	7
2.3 Lastensuojelun avohuollon tukitoimet.....	8
2.4 Huostaanotto.....	8
2.5 Kiireellinen sijoitus.....	9
2.6 Sijaishuolto.....	10
2.7 Lapsen huoltajuus sijaishuollossa.....	11
3 KOULUN JA LASTENSUOJELUYKSIKÖN VÄLINEN YHTEISTYÖ..	12
.....	12
3.1 Säädökset yhteistyön taustalla.....	12
3.2 Yhteistyön vaikutuksia.....	13
3.3 Koulu ja lastensuojelu.....	13
3.4 Oppilashuolto ja koulukuraattorin työ.....	14
3.5 Huolenaiheet koulussa.....	16
3.6 HOJKS.....	17
3.7 Aikaisempia tutkimuksia yhteistyöstä.....	18
3.8 Yhteistyön muotoja.....	20
3.9 Yhteistyön sisällöt vuosiluokittain.....	21
4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	25
4.1 Tutkimuksen kohderyhmä.....	25
4.1.1 Leivoyhtiöt.....	26
4.1.2 Pihapuu.....	27
4.1.3 Pesäpuu.....	28
4.1.4 Wiljagård.....	28
4.2 Tutkimusongelmat.....	29
4.3 Tutkimusmenetelmät.....	30

4.4 Tutkimusaineisto	33
4.5 Aineiston analysointi	34
4.6 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti	35
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	37
5.1 Perustietoja	37
5.2 Yhteistyön tarpeet koulun ja lastensuojeluyksikön välillä	37
5.3 Yhteistyön muodot	40
5.4 Yhteistyön kehittämissuhteita	42
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	47
7 POHDINTA	51
LÄHTEET	53
LIITE 1: Tutkimuslupahakemus	
LIITE 2. Saatekirje	
LIITE 3. Kyselylomake	

1 JOHDANTO

Huostaanottojen määrä on kasvanut entisestään ja kotinsa ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli vuonna 2008 Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan yli 16 000. Myös Yle uutisoi syyskuussa 2009 huostaanottojen lisääntymisestä suurissa kaupungeissa. Muun muassa nämä asiat vaikuttivat siihen, että koin ajankohtaiseksi tehdä opinnäytetyöni lastensuojeluyksikön ja koulun välisestä yhteistyöstä, sillä sijoituksien ja huostaanottojen lisääntyä yhä useamman koululaisen kotina on lastensuojeluyksikkö tai sijaiskoti. Tämän vuoksi on tärkeää tutkia myös sitä, miten yhteistyö koulun ja lastensuojeluyksikön välillä toimii, jotta pystytään tukemaan sijoitettuja ja huostaan otettuja lapsia parhaalla mahdollisella tavalla. Yhteistyökumppaneina opinnäytetyössäni toimii kolme Leivoyhtiöihin kuuluvaa lastensuojeluyksikköä: Pihapuu, Pesäpuu ja Wiljagård.

Tutkimukseni aluksi avaan lyhyesti työni kannalta oleellisia lastensuojelun käsitteitä. Seuraavassa luvussa keskityn koulun ja lastensuojeluyksikön väliseen yhteistyöhön muun muassa lainsäädännön, oppilashuollon, yhteistyön muotojen, yhteistyön sisältöjen sekä aiemmin julkaistujen tutkimusten kautta. Seuraavaksi kerron tutkimuksen suorittamisesta, kohderyhmästä, tutkimusongelmista ja -menetelmistä, aineistosta sekä tutkimuksen luotettavuudesta ja pätevydestä. Tämän jälkeen analysoin tutkimustuloksia tutkimusongelmieni avulla ja johtopäätöksissä vielä syvennän tuloksia oman pohdintani kautta. Loppupohdinnassa reflektoin opinnäytetyön prosessiani ja mietin sosionomi AMK:n valmiuksia koulun ja lastensuojeluyksikön väliseen yhteistyöhön.

2 LASTENSUOJELUUN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ

Tässä luvussa käsittelen lastensuojeluun liittyviä, oman työni kannalta oleellisia käsitteitä. Koti ja perhe, lastensuojelu, avohuollon tukitoimet, huostaanotto, kiireellinen sijoitus ja sijaishuolto ovat kaikki taustatekijöitä sille, että lapsi tai nuori asuu lastensuojelulaitoksessa tai muussa sijaishuollon yksikössä.

2.1 Koti ja perhe

Perinteinen käsitys perheestä, huoltajuudesta ja vanhemmuudesta on muuttunut aikojen kuluessa. Huoltajuussuhteet saattavat nykyään olla hyvinkin moninaisia. Nykyään lapsen huoltajina voivat olla omat vanhemmat, mutta yhtä hyvin huoltajana saattaa olla vain toinen vanhemmista, sukulainen tai viranomainen. Osa lapsista elää biologisen vanhemman tai vanhempiansa luona, osa sateenkaariperheissä, osa uusperheissä, osa perhekodeissa ja lastensuojelulaitoksissa. (Honkanen 2009, 32.) Olipa perhe minkäläinen hyvänsä, pidetään sitä lapsen kehityksen kannalta yhtenä tärkeimmistä rakenteista. Käsitteenä perhe ymmärretään lapselle merkitykselliseksi vanhemmuus- ja sisaruussuhteiksi, joissa välittyy paitsi arkista huolenpitoa ja hoivaa myös biologista, emotionaalista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja perimää. (Pösö 1995, 78.)

Jallinojan (2000, 189) mukaan perheiksi on ollut tapana luokitella vain ne ruokakunnat, joissa on lapsia. Suomalaiset ovat kuitenkin eri mieltä, sillä 73 % pitää myös lapsettomia aviopareja perheinä. Avoliitto ei vakuuta suomalaisia yhtä vankasti kuin avioliitto, sillä vain 55 % pitää avopareja perheinä. Aviopari tuntuu perheeltä, sillä pariskunta on joko perustamassa perhettä tai on jäänyt kahden kesken lasten lähdettyä kotoa. Perhe rakentuu siis kahdenlaisen suhteen varassa. Nämä suhteet ovat parisuhde ja lapsen ja vanhemman välinen suhde. Perheiden monimuotoisuuden vuoksi, perheen määrittely on vaikeampaa kuin ennen. Syitä määrittelyn vaikeuteen ovat äidin ja isän parisuhteen päättyminen yhä yleisemmin,

sekä isän ja äidin rakentamat uudet parisuhteet, joista voi muodostua pitkä sarja erilaisia perheenjäsen ehdokkaita. Mahdollisten perheenjäsenten piiri muodostuu pääsääntöisesti isästä, äidistä ja heidän lapsistaan sekä niistä henkilöistä, jotka kiinnittyvät isään tai äitiin parisuhteen pohjalta. (Jallinoja 2000,189–193.)

2.2 Lastensuojelu

Lastensuojelun tehtävänä on auttaa ja tukea perheitä tilanteissa, joissa omin voimin on vaikea selvitä. Lapsi tai hänen perheensä voivat hakea apua esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolasta. Jos perhe ei itse hae tukea ongelmiinsa, avun tarve voi välittyä viranomaisille myös lastensuojeluilmoituksella. (Lastensuojelun keskusliitto [Viitattu 27.12.2008].) Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, vaikkapa naapuri, jolla on huoli perheestä. Monilla ihmisillä on lastensuojelulain mukaan ilmoitusvelvollisuus työnsä kautta, esimerkkeinä sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan työntekijällä. He ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat työssään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lastensuojelussa tulee toimia mahdollisimman hienovaraisesti ja pyrkiä ensisijaisesti käyttämään avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi (Lastensuojelulaki13.4.2007/417.)

Lasten vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijaisesti vastuu lapsensa tasapainoisesta kehityksestä ja hyvinvoinnista. Lasten ja perheiden kanssa työskentelevien viranomaisten tehtävänä taas on tukea vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja tarjota tarvittavaa apua heti, kun siihen katsotaan perheellä olevan tarvetta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito (Lastensuojelun käsikirja [Viitattu 22.4.2009]). Tavanomaisia syitä lasten ja nuorten suojelun tarpeeseen ovat vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat, erilaiset vuorovaikutus- ja tunne-elämän ongelmat, kou-

lunkäyntivaikeudet, nuoren omat psyykkiset ongelmat tai päihteiden käyttö. Nykyään on tavallista, että yksiselitteistä syytä pahoinvointiin ei ole, vaan monet eri tekijät vaikuttavat lapsen suojelun tarpeeseen. (Laiho 2007,136.)

2.3 Lastensuojelun avohuollon tukitoimet

Mikäli perheessä havaitaan lastensuojelullista huolta, pyritään perhettä tukemaan avohuollon tukitoimien avulla. Näitä lastensuojelun antamia avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi ohjaaminen ja neuvominen, taloudellinen tuki ja päivähoidon, tukihenkilön tai -perheen järjestäminen. (Lastensuojelun keskusliitto [Viitattu 27.12.2008].) Tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia. (Laiho 2007, 148.) Avohuollon tukitoimena voidaan järjestää myös sijaishuoltoa. Tällöin sijoituksen tärkeimpänä tarkoituksena on arvioida lapsen ja perheen tarvitsemaa tukea tai olla lapsen ja vanhemman tai vanhempien yhteinen kuntouttava jakso kodin ulkopuolella. Koko perheen kuntoutuminen on avohuollon tukitoimena tehdyn sijoituksen lähtökohta. (Laiho 2007, 149.)

Avohuollon tukitoimet eivät kuitenkaan aina riitä turvaamaan lapsen hyvää hoitoa ja kasvatusta. Joissakin perheissä tuen tarve voi olla kasvanut niin suureksi, ettei siihen pystytä tukitoimien avulla vastaamaan. Jotkut vanhemmat taas saattavat kieltäytyä heille tarjotusta avusta ja tuesta. (Ahto & Mikkola 2000, 8.) Huostaanotto on aina viimeinen vaihtoehto. Lapsi otetaan huostaan, mikäli mikään muu keino ei auta.

2.4 Huostaanotto

Jos lapsesta tai nuoresta ei huolehdi tai muut kodin olosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä, sosiaalilautakunnan on otettava lapsi pikaisesti huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto. Aina pelkästään kotona

vallitsevat olosuhteet eivät aiheuta huostaanottoa, vaan lapsi itse voi vakavasti vaarantaa terveyttään tai kehitystään esimerkiksi päihteiden käytöllä. (Lastensuojelun keskusliitto [Viitattu 27.12.2008].) Lapsen etu on huostaanoton keskeisin ja vaikein asia. Huostaanotossa pyritään siihen, että lapsi on näkyvillä koko ajan. Lasta kuullaan ja myös kuunnellaan. Lapsen omaa näkökulmaa pidetään tärkeänä ja se otetaan huomioon kaikkia häntä koskevia ratkaisuja tehtäessä. (Laakso & Saikku 1998, 68–69.)

Kun lapsi on otettu huostaan, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Huostaanoton edellytykset on aina arvioitava sekä lapsen että vanhempien kannalta. Lapsen kannalta on varmistuttava siitä, että huostaanotto on paras vaihtoehto, joka turvaa lapsen kehityksen. (Lastensuojelun käsikirja [Viitattu 27.10.2009].)

2.5 Kiireellinen sijoitus

Jos lapsi tai nuori on jostain syystä välittömässä vaarassa tai muuten kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, voidaan hänet sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon tai järjestää jollakin muulla tavalla hänen tarvitsemansa hoito ja huolto (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Kiireellisen sijoituksen tarve voi syntyä esimerkiksi silloin, kun lapsen huoltajat ovat väliaikaisesti kykenemättömiä hoitamaan lastaan tai kun kodin olosuhteet tai puutteet lapsen huolenpidossa vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä (Lastensuojelun käsikirja [Viitattu 27.10.2009]). Sosiaalityöntekijä päättää kiireellisestä sijoituksesta. Ennen päätöstä sosiaalityöntekijän on selvitettävä lapsen, vanhemman, huoltajan sekä muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tapahtumahetkellä vastaavan henkilön mielipide ja käsitys asiasta. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä siinä tapauksessa, että selvittämisestä aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

2.6 Sijaishuolto

Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella (Lastensuojelun käsikirja [Viitattu 4.5.2009]). Sijaishuolto voidaan järjestää esimerkiksi perhehoitona tai laitoshoitona, ja se voi olla joko lyhyt- tai pitkäaikaista. (Lastensuojelun keskusliitto [Viitattu 27.12.2008].) Perhehoidolla tarkoitetaan lapsen sijoittamista yksityiskotiin. Perhehoitoa voidaan antaa lapsille sijaisperheissä tai ammatillisissa perhekodeissa. Sijaisperheet ovat tavallisia perheitä, jonka vanhemmat voivat käydä töissä kodin ulkopuolella. Ammatillisissa perhekodeissa toinen tai molemmat vanhemmista ovat koulutettuja kasvattajia ja työskentelevät kodissaan sijoitettujen lasten hoitajina. Lastensuojelun laitoshoidon antavat koulukodit, lastenkodit, nuorisokodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset. (Lastensuojelun keskusliitto [Viitattu 4.11.2009].)

Sijaishuoltopaikkaa valittaessa on otettava huomioon huostaanoton perusteet, arvioitava lapsen tarpeet ja kiinnitettävä erityisesti huomiota lapsen sisarusuhteisiin, jotta lapsi voisi säilyttää ja ylläpitää niitä ja muitakin hänelle tärkeitä ihmissuhteita. Sijaishuollossa tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon myös kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. (Laiho 2007, 158.) Lapsen hoito ja kasvatusta sijaishuollossa sisältävät arjesta huolehtimisen ja perushoidon. Tämän lisäksi on tärkeää huolehtia lapsen oikeuksien toteutumisesta. Lapsen oikeuksiin kuuluu mm. oikeus tavata hänelle läheisiä ihmisiä, sosiaalityöntekijää ja saada tietoa omasta tilanteestaan. (Lastensuojelun käsikirja [Viitattu 4.5.2009].) Sijoitetun lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee olla yhteistyössä sijaishuoltoon sijoitetun lapsen ja hänen vanhempansa tai huoltajansa kanssa (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Oman kotinsa ulkopuolelle sijoitettuja 0-17 -vuotiaita lapsia ja nuoria oli vuonna 2008 1,3 % vastaavan ikäisestä väestöstä eli 13 714. 18–20 -vuotiaiden nuorten kohdalla prosenttiluku oli hieman alhaisempi, 1,1 % eli 2894 vastaavanikäisestä väestöstä. (Tilasto ja indikaattoripankki SOTKANet [Viitattu 12.11.2009].)

2.7 Lapsen huoltajuus sijaishuollossa

Lapsen huoltajan asema säilyy sijoituksesta ja huostaanotosta huolimatta. Huoltajalla on entiseen tapaan oikeus käyttää lapsen puolesta puhevaltaa kaikissa lapsen omaisuutta ja taloudellisia asioita koskevissa asioissa. Huostaanoton aikana sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta. Lapsen huoltajan oikeuksiin kuuluvat lapsen uskonnosta, kansalaisuudesta sekä nimestä päättäminen. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on pyrkiä sopimaan lapsen, vanhempien ja huoltajien kanssa lapsen asioista. Sellaisissa tilanteissa, joissa huostaan otettu lapsi on ollut useita vuosia sijoitettuna perhehoitoon, perhehoitajat voidaan lapsen biologisten vanhempien suostumuksella ja oikeuden päätöksellä määrätä lapsen oheishuoltajiksi. Samalla määrätään huoltajien tehtävien jaosta. Lapsen huolto voidaan tietyissä tapauksissa siirtää myös kokonaan perhehoitajille. Huostaanoton ja kiireellisen sijoituksen aikana lapsen huoltajilla on oikeus saada tietoa kaikista lapsensa asioista ja pitää lapseensa yhteyttä. (Lastensuojelun käsikirja [Viitattu 27.10.2009].)

3 KOULUN JA LASTENSUOJELUYKSIKÖN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa henkilökunnan ja vanhempien suhdetta, jossa he tietoisesti sitoutuvat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Kasvatuskumppanuudessa osapuolet ovat tasavertaisia, mutta erilaisia lapsen asiantuntijoita. Kasvatuskumppanuus rakentuu kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteille. Työntekijä kuuntelee vanhemman asiaa, ajatuksia ja puhetta ja uskaltaa ottaa vastaan erilaisia viestejä. Kunnioitus ilmenee työntekijän lasta, vanhempia ja koko perhettä arvostavina ajatuksina ja tekoina. Dialogisuudella tarkoitetaan yhteisen ymmärryksen ja luottamuksellisen keskusteluilmapiirin rakentamista vanhempien ja henkilökunnan välille.(Varttua [Viitattu 12.11.2009].) Koulumaailmassa sanaa kasvatuskumppanuus ei varsinaisesti käytetä, mutta halusin tuoda sen esille tämän luvun alussa ilmaisemaan sitä, minkälaista kumppanuuden tulisi olla myös koulun ja lastensuojeluyksikön sekä koulun ja oppilaan vanhempien välillä.

3.1 Säädökset yhteistyön taustalla

Perusopetuslain ja lastensuojelulain mukaan koulujen tulee olla opetuksessa yhteistyössä kotien kanssa ja opetuksen järjestäjä on se, joka määrää yhteistyön järjestämistavasta. Kodin ja koulun yhteistyön tulee olla tehokasta ja oppilaan opiskelua tukevaa (Virtanen & Miettinen 2007, 93). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004, 22) mukaan lapsi ja nuori elää samanaikaisesti sekä koulun että kodin vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta sekä yhteistyötä oppilaan terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Kaikki lapset eivät asu biologisten vanhempiensa luona, vaan myös lastensuojelulaitos, sijaisperhe tai ammatillinen perhekoti voi olla lapsen koti. Samat säännöt kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä pätevät sijaishuollon yksikköjenkin kohdalla.

3.2 Yhteistyön vaikutuksia

Vuorovaikutus kodin tai lastensuojeluyksikön kanssa lisää opettajan tuntemusta oppilaasta ja auttaa opetuksen toteuttamisessa ja suunnittelussa. Huoltajat ovat kuitenkin ensisijaisessa vastuussa lasten kasvattamisesta, ja koulun tehtävänä onkin tukea heitä tässä kasvatustyössä, sekä vastata oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta koulu yhteistyön jäsenenä. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tarkoituksena on edistää oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Huoltajien mahdollisuus osallistua koulun opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien kanssa lisää kodin ja koulun yhteistyötä. Monien vanhempien kokemusten ja myös tutkimusten mukaan yhteistyön laatu vaihtelee paljon luokasta, opettajasta ja koulustakin riippuen (Mukava-hanke [Viitattu 16.7.2009]). Lasten huoltajille tulee antaa tietoa koulun opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, oppilashuollosta sekä mahdollisuudesta osallistua koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön. Erilaisia koulun ja kodin vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja tulee kehittää koko perusopetuksen ajan, erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle. (Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 2004, 22.) Koulunkäynnin alkuvaihe on todettu erityisen tärkeäksi yhteistyön käynnistymiselle. Luokkayhteistyön keskinäinen tutustuminen, verkostoituminen ja luottamuksen rakentaminen luovat pohjaa tulevaa, jopa yhdeksän vuotta kestävästä yhteisestä matkasta varten. (Mukava-hanke [Viitattu 16.7.2009]).

3.3 Koulu ja lastensuojelu

Lapset ja nuoret nähdään kouluissa nykyään yhä kokonaisvaltaisemmin eikä pelkästään opetuksen näkökulmasta. Kouluissa kaivataan lisää tietoa ja koulutusta lastensuojelun lainsäädännöstä sekä ongelmien kohtaamisesta ja tunnistamisesta. Kun havaitaan, että lapsella on ongelmia, pyrkivät opettajat ensin toimimaan koulun keinoin. Yksi tällainen keino on esimerkiksi erityisopetus. Useissa tapauksissa sosiaalialan asiantuntijoiden ja koulun välisestä yhteistyöstä on havaittu olevan hyötyä kaikille osapuolille. (Lindqvist, K. 1998, 17.) Katja Holopaisen mukaan (1996) sosiaali- ja opetusalan työntekijät tarvitsevat koulutusta sekä yhteisiä ta-

paamisia, jotta erilaisista näkökulmista ja työtavoista huolimatta löydettäisiin yhteinen kieli lasten ongelmien ratkaisemiseksi. Luokanopettajilla on havaittu olevan korkea kynnys ottaa yhteyttä lastensuojeluun. Tätä kynnystä olisi syytä saada alemmas jo lastensuojelulain velvoittaman ilmoitusvelvollisuudenkin takia.

Lastensuojelulaki turvaa lapsen oikeutta turvalliseen kasvuympäristöön, monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Laki on tarkoitettu toteutettavaksi myös ennaltaehkäisevästi, jolloin koulun arjessa oppilaista huolehtiminen ja ongelmatilanteiden ennaltaehkäisy on tärkeää. Koulun oppilashuollon tehtävänä on huolehtia oppimisen perusedellytyksistä. (Honkanen & Suomala 2009, 40.) Koulussa sosiaalityötä tekee koulukuraattori. Kuraattorin työn tavoitteena on oppilaiden hyvinvoinnin, myönteisen kokonaiskehityksen ja koulun käynnin tukeminen sekä hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön keinoin. Tavoitteellinen työskentely edellyttää jatkuvaa vuorovaikutusta vanhempien, opettajien ja muiden lapsen lähiverkostoon kuuluvien ihmisten kanssa. Koulukuraattorin työn on osa koulun oppilashuoltoa ja se on määritelty lastensuojelulaissa. (Lastensuojelun käsikirja [Viitattu 4.11.2009].)

3.4 Oppilashuolto ja koulukuraattorin työ

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto (Perusopetuslaki 21.8.1998/628). Oppilashuoltoon sisältyvät määräykset lasten ja nuorten hyvän oppimisen perusedellytyksistä sekä hyvästä fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen ja ylläpitäminen sekä niiden edellytyksiä edistävä toiminta (Ikonen & Virtanen 2007, 121). Koulujen oppilashuoltoryhmissä käydään läpi paitsi oppilasasioita myös oman oppilaitoksen toimintaa koskevia asioita, henkilöstöön liittyviä asioita sekä yhteistä suunnittelua ja arviointia. Oppilashuoltoryhmään voivat kuulua esimerkiksi rehtori, psykologi, oppilaanohjaaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori, opettaja sekä erityisopettaja. Oppilashuoltoryhmissä läpi käytävät asiat lähtevät oppijoiden tilanteista ja tarpeista. Keskusteluissa käsitellään moniammatillisesti erilaisia ilmiöitä, toimitaan ennakoivalla työotteella ja tuodaan esille erilaisia huolenaiheita. (Honka-

nen 2009, 80–84.) Oppilashuollolla pyritään ehkäisemään sekä tunnistamaan oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja muita ongelmia riittävän ajoissa. Tavoitteena on terve ja turvallinen oppimis- ja työympäristö. (Virtanen & Miettinen 2007, 95.)

Oppilashuollon järjestämisestä määrätään opetussuunnitelmassa ja oppilashuollollinen työ osana koulun työntekijöiden omaa perustehtävää on huolehtimista, joka kuuluu kaikille. Oppilashuoltoryhmän tuloksellinen työ vaatii satsausta, mutta maksaa itsensä moninkertaisena takaisin oppilaiden lisääntyneenä hyvinvointina ja jaksamisena. (Tilus 2004,153.) Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä kouluuyhteisön ja kotien kanssa. Opetussuunnitelmassa kuvataan oppilashuollon toimintamuodot, oppilaalle tarjottava ohjaus ja tuki sekä koulun, kodin ja asiantuntijoiden yhteistyö. (Virtanen & Miettinen 2007, 95.)

Sosiaaliset ongelmat ja niihin puuttuminen ovat oleellinen osa koulukuraattorin tekemää sosiaalityötä. Koulukuraattorityössä pyritään lisäämään koululaisten voimavaroja heidän elämäntilanteitaan jäsentämällä ja etsimällä myönteisiä ratkaisuja ongelmiin. Oppilaan elämäntilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti sekä yksilö, perhe ja kouluuyhteisön tasolla. Koulukuraattorityössä oppilaiden kanssa kiinnitetään huomiota arjen sujumiseen, toimintakykyyn ja vuorovaikutussuhteisiin. Lapsen etu kouluuyhteisössä merkitsee hänen tarpeidensa huomioimista ja kuulemista häntä koskevissa asioissa. Oppilaat tulevat koulukuraattorin asiakkaiksi omasta, opettajien, vanhempien tai oppilashuoltoryhmän aloitteesta. Aloite voi tulla myös koulun ulkopuolelta, esimerkiksi lastensuojelusta, nuorisotoimesta tai poliisilta. Koulukuraattori kartoittaa sosiaalisessa selvityksessään oppilaan koulunkäyntiä ja opiskelua, oppimisympäristöä, oppilaan toimintakykyä, vointia, perhe- ja kotitilannetta, kaverisuhteita, harrastuksia sekä vapaa-ajanviettoa. Tavoitteina kuraattorin työssä ovat oppilaan ja hänen perheensä voimavarojen ja mahdollisten riskitekijöiden sekä oppilaan tasapainoisen kasvun esteiden tunnistaminen. Kartoitus ja arviointi tehdään yhteistyössä opettajan, oppilaan ja perheen sekä tarvittaessa esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa. (Lastensuojelun käsikirja [Viitattu 5.11.2009].)

3.5 Huolenaiheet koulussa

Koulunkäynti ei ole kenenkään lapsen ainoa huolenaihe, vaan opiskeluhyvinvointiin vaikuttaa oppilaan koko elämä. Tyypillisiä huolenaiheita ovat oppijoiden psykosomaattiset, psykososiaaliset ja terveyteen liittyvät vaikeudet. Koulussa henkilökunnan tulee kuitenkin pystyä erottamaan normaalit ikäkauden aiheuttamat huolet erilaisista sairauden, vamman tai elämänkriisin aiheuttamista huolista. Opettajan tai muun opetushenkilökuntaan kuuluvan aikuisen tulee huolestua oppilaan normaaliin kehitysvaiheeseen kuulumattomasta oireilusta. Opettaja havaitsee helposti oppilaan käyttäytymisen muutokset, sillä on eniten oppijan kanssa tekemisissä ja tuntee lapsen koulussa parhaiten. Opettaja on oppimisen ja sen edistymisen asiantuntija. Opettaja ja muu opetushenkilökuntaan kuuluva saa olla huolissaan oppilaan käyttäytymisestä ja oppimisesta, ja hän voi aina esittää huolensa oppilashuoltoryhmän jäsenelle, joka huolehtii asian eteenpäin viemisestä asiantuntijavoimin. (Honkanen & Suomala 2008, 49–50.)

Psykosomaattiset oireet ja haastava käyttäytyminen ovat esimerkkejä huolenaiheista. Psykosomaattisia oireita ovat esimerkiksi päänsärky, vatsakipu, huimaus sekä niska- ja hartiakivut. Nämä oireet saattavat johtua väsymyksestä, stressistä tai jännittämisestä. Yleensä vaiva menee pian ohi, kun jännittävä tilanne laukeaa tai vaiva saa huomiota. Psykosomaattinen oireilu voi olla oire jostakin muusta sairaudesta tai vaivasta. Lapsen tai nuoren haastava käyttäytyminen aiheuttaa myös koulussa huolta. Haastavalla käyttäytymisellä voidaan tarkoittaa aggressiivista, impulsiivista tai passiivista käyttäytymistä. Oppilas ei toimi ikänsä tai kehityksensä tai ympäristön edellyttämällä tavalla. Passiivinen käyttäytyminen voi olla vastustamista, jolloin oppilas ei toimi annettujen ohjeiden mukaan. Haastava käyttäytyminen voi johtua monestakin eri tekijästä ja taustalla voi olla kasvatuksellisia, kulttuurisia ja neurologisia syitä. Haastavaa käyttäytymistä voi ilmetä lyhytkestoisena ja ohimenevänä, mutta toistuvasti esiintyvänä ja jatkuvana käyttäytymisenä oppilas tarvitsee ammatti-ihmisen apua. (Honkanen & Suomala 2008, 51.)

Oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan erilaisia oppimisen vaikeuksia aina lukivaikeudesta kehitysvammoihin. Oppimisvaikeus määritellään yleensä jonkin tietyn alueen

erityisvaikeudeksi, kuten silmän ja käden yhteistyön vaikeudeksi tai hahmottamisen vaikeudeksi. Yleisimpänä oppimisvaikeuksista ovat lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet sekä matematiikan ja kielten oppimiseen liittyvät vaikeudet. Käyttäytymisen häiriön ja oppimisvaikeuden raja on joskus häilyvä. Voi olla hankalaa sanoa, onko käyttäytymisen taustalla vaikeus oppia vai onko oppimisen vaikeus johtanut käyttäytymisen häiriintymiseen. Oppimisvaikeudella on yleensä neurologinen tausta, kun taas käyttäytymishäiriö liittyy sosiaalisiin suhteisiin ja käytökseen. Oppimisvaikeus saattaa hankaloittaa myös vuorovaikutusta ja vaikeuttaa sosiaalisten suhteiden luomista ja ylläpitämistä. (Honkanen & Suomala 2008, 56–58.) Nämä huolenaiheet saattavat aiheuttaa oppilaalle koulussa erityisen tuen tarvetta ja hänelle voidaan tehdä henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Erityisellä tuella tarkoitetaan lapselle annettavaa tukea tai palvelua, jolla pyritään turvaamaan hänen tasapainoista kasvua ja kehitystä. Erityisiä tukitoimia suunnitetaan erityisesti riskialttiissa oloissa eläville lapsille ja nuorille. (Lastensuojelun käsikirja [Viitattu 13.11.2009].) Monesti lastensuojeluyksikköihin sijoitetuilla lapsilla on erityisiä tuen tarpeita rikkonaisesta taustastaan johtuen.

3.6 HOJKS

Perusopetuslain mukaan erityisopetukseen siirretyille oppilaille tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. HOJKS laaditaan lapsen kasvattajien, opettajien ja kuntouttajien yhteistyönä. Myös oppilas itse voi edellytystensä mukaisesti osallistua HOJKSin laadintaan. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma sisältää:

1. Erityisopetussiirtopäätökseen liittyvät tiedot

- HOJKSin laadinnan perusteet
- Selvitys koulun tukitoimista, opettajan pedagoginen arvio
- Lääkärin tai psykologin lausunto
- Oppimäärien yksilöllistämistä edellyttävät oppiaineet

- Mahdolliset liitteet, esimerkiksi oppimissuunnitelma

2. Opetuksen yksilöllistämiseksi tarvittavat tiedot

- Kuvaus oppilaan oppimisvalmiuksista ja vahvuuksista sekä oppimiseen liittyvistä erityistarpeista
- Oppimisen ja opetuksen pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet
- Oppimissuunnitelmaan kuuluvien aineiden vuosiviikkotuntimäärät ja oppiaineet, joiden tuntimäärät poikkeavat yleisestä oppimäärästä
- Niiden oppiaineiden keskeiset sisällöt ja tavoitteet, joissa oppilaalla on yksilöllinen oppimäärä
- Opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetus ja oppilashuoltopalvelut sekä oppimateriaalit ja apuvälineet
- Oppilaan opetukseen osallistuvat opettajat ja vastualueiden jaot
- Kuvaus oppilaan opetuksen järjestämisestä erityisopetusryhmässä tai muun opetuksen yhteydessä
- Seuranta ja arviointisuunnitelma
(Tilus 2004, 188–190.)

HOJKSin laadintapalaveriin valmistaudutaan keräämällä ennakoon oppilastietoja. Palavereissa pyritään etenemään niin, että kaikki osapuolet tulevat kuulluiksi ja että ratkaisut tapahtuisivat myönteisessä ja rakentavassa mielessä sekä luottamuksellisessa ilmapiirissä. (Tilus 2004, 191.) HOJKSin laadinta- ja päivityspalaverit ovat yksi koulun ja oppilaan kasvattajien välinen yhteistyön muoto.

3.7 Aikaisempia tutkimuksia yhteistyöstä

Koulun ja kotien yhteistyötä tutkittaessa on havaittu, että huoltajien osallistumiseen vaikuttaa suuresti se, millaisia yhteistyömahdollisuuksia koulu tarjoaa. Koululaisten huoltajille tulee antaa riittävästi tietoa uudistuneista opetussuunnitelmista ja opetuksen järjestämisestä sekä koulun käyttämistä käsitteistä, jotta yhteistyö huoltajien kanssa mahdollistuu. Parhaimmillaan toimiva koulun ja kodin välinen yhteistyö

on kasvatuskumppanuutta, jonka syntyminen edellyttää luottamusta ja keskinäistä kunnioitusta sekä ennen kaikkea aikaa. (Tilus 2004, 134–135.)

Yhteistyön tasoissa on havaittavissa vaihtelua. Alkeellisimpana yhteistyön muotona pidetään yhteydenpitoa, jossa koti ja koulu ovat yhteydessä vain silloin, kun siihen on jokin erityinen tarve. Usein kyse on negatiivisten viestien välittämisestä. Yhteistyöstä on kyse, kun opettajat ja huoltajat tekevät jotakin yhdessä. Vaativin taso yhteistyöstä on yhteistoiminta, joka edellyttää aitoa vuoropuhelua koulun ja kodin välillä sekä kouluyhteisössä uusien toimintatapojen toteuttamista. (Huuhtanen 2007, 157.)

Hyvän keskusteluyhteyden luominen kodin ja koulun välille tukee yhteistyötä mahdollisesti eteen tulevissa ongelmatilanteissa. Koulujen tulisi edelleen kehittää yhdessä kotien kanssa toimintatapoja ongelmien ennalta ehkäisyyn, niiden varhaiseen tunnistamiseen ja ongelmatilanteisiin puuttumiseen (Perus- ja erityisopetuksen tietopankki [Viitattu 12.5.2009]). Tutkimuksen mukaan suomalainen kodin ja koulun yhteistyö kaipaa toimintatapojen uudistamista. Suurinta vanhempien tyytyväisyys yhteistyöhön on luokilla 1-6 (84 %), mutta ylemmillä luokilla sekä yhteistyö että tyytyväisyys yhteistyöhön vähenevät. Kodin ja koulun yhteistyön haasteena on löytää yhteistyöhön sellaiset toimintatavat, jotka motivoivat toimimaan yhdessä koko perusopetuksen ajan. (Launonen, Pohjola & Holma 2004, 92.) Hyvin toimiva yhteistyö edellyttää, että vanhemmilla ja koulun henkilökunnalla on yhtenevä käsitys yhteistyön määrästä, tavoitteista ja tarkoituksesta (Laatua kodin ja koulun yhteistyöhön [Viitattu 28.7.2009]).

Koulun ja lastensuojeluyksikön välisessä yhteydenpidossa lapsen asioista vastaa monessa yksikössä lapsen omahoitaja. ”Omahoitaja lastenkodista päivää” - tutkimuksen mukaan lastenkodin omahoitajien suhtautuminen koulun kanssa tehtävään yhteistyöhön oli pääasiassa positiivista. Omahoitajat kokivat kahdenkeskiseen vuorovaikutukseen perustuvat yhteistyömuodot kaikkein merkittävimiksi. Koulun ja lastensuojelulaitoksen yhteistyön tärkeimmäksi asiaksi omahoitajat nimesivät sekä kasvatuksellisen että käytännöllisen tiedon saamisen ja antamisen. Kaikkein suurimmaksi yhteistyön esteeksi omahoitajat kokivat ajan riittämättömyy-

den sekä opettajien negatiivisen ja passiivisen asenteen. (Heinonen & Lauren 2009.)

3.8 Yhteistyön muotoja

Vanhempainvartti on yksi vanhempien tärkeäksi kokema yhteistyön muoto. Vanhempainvartilla tarkoitetaan sitä, että vanhemmat vaihtavat ajatuksia opettajan kanssa keskustellen omaa lasta koskevissa asioissa. Näitä keskusteluja toteutetaan kuitenkin melko harvoin, vain kerran pari vuodessa. Vanhempainvarttien lisäksi järjestetään vanhempainiltoja sekä muita tilaisuuksia, joissa vanhemmat voivat tutustua toisiinsa. (Torkkeli 2002, 39). Vanhempainilloissa usein myös tiedotetaan koulun ajankohtaisista asioista. Koulun ja kodin yhteisissä tilaisuuksissa voivat olla mukana myös oppilaat, kuten esimerkiksi Jyväskylässä, jossa on järjestetty kuudennelta luokalta yläkouluun siirtyville nuorille sekä heidän perheilleen ”tulevien seiskojen tutustumisilta” jo keväällä ennen kesälomaa. Mukana illassa on myös tuleva luokanvalvoja. Tutustumisillan tavoitteena on vahvistaa perheiden tutustumista ja verkostoitumista yläkoulussa ja saada ensikosketus toisiin perheisiin sekä luokanvalvojan jo ennen yläkouluun siirtymistä. Näin ollen tulevaa seitsemäsluokkalaista ei jännitä niin paljon uuteen luokkaan meneminen, kun oppilaat ovat jo jonkin verran tuttuja entuudestaan. (Koistinen 2005, 124.) Erityisopetuksessa olevien oppilaiden kohdalla kasvattajat ja opettajat kohtaavat toisiaan HOJKSin eli henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadinnan ja päivittämisen yhteydessä.

Yhä useammassa koulussa reissuvihot, joihin liimattuina tiedotteet ovat kulkeneet koulun ja kotien välillä, ovat jääneet historiaan. Reissuvihkojen nykyaikaisempi yhteistyönmuoto on sähköinen yhteydenpito. Koulun tapahtumista ja erilaisista opiskeluun liittyvistä asioista tiedotetaan www-sivujen, tekstiviestien, sähköpostin ja erilaisten sähköisten reissuvihkojen välityksellä (Huhtanen 2007, 157). Esimerkiksi Kauhavan yläkoulun ja lukion henkilökunta, oppilaat ja näiden huoltajat käyttävät sähköisessä yhteydenpidossaan Wilmaa. Wilma toimii koulun ja kodin välisenä kommunikaatiovälineenä. Wilman ja sen eri osien avulla voidaan hallin-

noida henkilö- ja opiskelutietoja sekä tehdä lukujärjestyksiä (Komiati -lehti 1.4.2009). Ohjelman avulla lapsen kasvattajat pystyvät lukemaan opettajan lähettämiä viestejä, katsomaan lukujärjestyksiä sekä seuraamaan poissaoloja ja koulumenestystä.

3.9 Yhteistyön sisällöt vuosiluokittain

Alla olevasta taulukosta käy ilmi koulun ja kodin yhteistyön sisällöt eri vuosiluokilla. Taulukosta voidaan havaita, että erityisesti nivelvaiheissa, esimerkiksi ensimmäiselle luokalle siirryttäessä, on yhteistyössä paljon huomioitavaa ja yhteistyö on mahdollisimman tiivistä, jotta lapsi pääsee hyvin alkuun koulutiellään. Myös yläasteelle siirryttäessä ja jatko-opintojen suunnitteluvaiheessa koulun ja kodin yhteistyössä on taulukon mukaan enemmän sisältöä kuin muissa vaiheissa. Näiden nivelvaiheiden välillä voidaan havaita olevan yhteistyössä vähemmän sisältöä, josta voisi tulkita yhteistyönkin olevan vähäisempää.

Nämä yhteistyön sisällöt sopivat yhtä hyvin myös koulun ja lastensuojeluyksikön väliseen yhteistyöhön ja eräitä kohtia tulisi mielestäni korostaakin, mikäli lapsi on sijoitettu kotinsa ulkopuolelle. Tällaisia kohtia ovat esimerkiksi tutustuminen ja luottamuksen rakentaminen lastensuojeluyksikön ja koulun välille sekä neuvoteltavat sopimukset (uni, ruokailutavat, liikunta, aikuisen aika, television katselu, tietokonepelit, vastuukasvatus). On tärkeää, että koulun ja lastensuojeluyksikön välillä on luottavainen ilmapiiri ja koulun henkilökunta tietää, minkälaisessa paikassa kotinsa ulkopuolelle sijoitetut oppilaat elävät. Neuvoteltaviin sopimukseen tulisi mielestäni myös kiinnittää erityistä huomiota, sillä elämä lastensuojeluyksikössä on erilaista kuin kotona biologisten vanhempien kanssa. Lastensuojeluyksikössä on enemmän aikuisia ja tämän vuoksi onkin erityisen tärkeää, että kaikki työntekijät noudattavat samoja sääntöjä.

Taulukossa olevat asiat ovat mielestäni keskeisiä kodin ja koulun välisessä yhteistyössä, mutta mietin vain, miten ne kaikki toteutuvat. Vanhempainiltoja ja muita tapahtumia järjestetään oman kokemukseni mukaan melko harvoin, joten asioita

on paljon käsiteltävänä kerralla. Monet alla olevista sisällöistä ovat varmastikin sellaisia, jotka mainitaan esimerkiksi vanhempainillassa tai -varteissa ja vanhemmat saavat itse pohtia asiaa keskenään, esimerkkinä kodin tuki läksyissä ensimmäisellä luokalla. Vanhemmat itse voivat miettiä, miten voisivat parhaalla mahdollisella tavalla tukea omaa lastaan läksyjen teossa.

Taulukko 1. Kodin ja koulun yhteistyön sisällöt eri vuosiluokilla

(Launonen, Pohjola & Holma 2004, 104.)

1. luokka	<ul style="list-style-type: none"> - turvallinen koulutyö ja koulun säännöt - kodin tuki läksyissä - neuvoteltavat sopimukset (uni, ruokailutavat, liikunta, aikuisen aika, television katselu, tietokonepelit, vastuukasvatus, jne.) - tutustuminen ja luottamuksen rakentaminen kodin ja koulun välille - opettajan tutustuminen oppilaisiin ja perheisiin - vanhempien tutustuminen koulun käytänteisiin ja henkilöstöön - vanhempien keskinäinen tutustuminen ja verkottuminen - luokkakohtaisen yhteistyön virittely - millainen ekaluokkalainen on? - yksilöllinen oppilaantuntemus: erilaisten temperamenttien ja reagoititapojen havainnointi, oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja niihin liittyä yhteistyö - itsesäätelyn taito - lapsen reviirin laajeneminen – uudet harrastukset ja kaverit
2. luokka	<ul style="list-style-type: none"> - ryhmädynamiikan havainnointi, luokan sosiaaliset suhteet, ystävyysuhteiden löytyminen ja ylläpitäminen, kiusaaminen ilmiönä. - yksilönä ryhmässä: 3. luokalle siirtymisen yksilöllinen ennakointi - kielivalinnat

3. luokka	<ul style="list-style-type: none"> - tietoisuus omasta oppimisesta: oman oppimistyylin sekä vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen
4. luokka	<ul style="list-style-type: none"> - koululaisena olemisen ilo - yhteistoiminnallisuus voimavarana
5. luokka	<ul style="list-style-type: none"> - lapsen reviiiri laajenee – kavereiden kanssa kaupungille? - turvallisuuskasvatus - tupakka, päihteet ja huumeet - tyttöjen ja poikien erilaisuus – murrosikään liittyvät kysymykset - itsetuntemuksen kautta itsetuntoon - omien opiskeluasenteiden tiedostaminen ja siihen vaikuttaminen - opiskelumotivaation säilyttäminen
6. luokka	<ul style="list-style-type: none"> - turvallisuuskasvatus – EI:n sanominen - realistisen kykykäsityksen hahmottaminen ja itsearviointin kehittäminen - keinot löytää vaihtoehtoisia toimintatapoja heikkouksien vahvistamiseen - turvallinen ja tuettu siirtyminen 7. luokalle
7. luokka	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaiden keskinäinen tutustuminen ja luokkahengen rakentaminen - ”Meidän koulu” - Luottamuksellisen suhteen rakentaminen oppilaisiin ja koteihin - vanhempien perehdyttäminen aineopettajajärjestelmään, kurssimuotoisuuteen ja jaksotukseen - oppilaan itsenäinen opiskelu – vastuu omasta työskentelystä
8. luokka	<ul style="list-style-type: none"> - oppilaan elämänhallinta (seurustelu, seksuaalisuus, tupakka, päihteet, kotiintuloajat, stressi jne.) - murrosiän vaikutukset oppilaiden keskinäisiin suhteisiin - opiskelumotivaatio ja työrauhan ylläpito

9. luokka	<ul style="list-style-type: none">- peruskoulun loppuun saattaminen- omat vahvuudet ja kiinnostus opiskelupaikan valinnassa- epävarmuuden ja epätietoisuuden sietäminen – erilaisten vaihtoehtojen pohdinta- opinto-ohjaus toisen asteen opintoihin- jatko-opintoihin orientoituminen
-----------	---

4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

4.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimukseni aiheena on lastensuojeluyksikön ja koulun välinen yhteistyö. Tutkimukseni kartoittaa ensinnä yhteistyön muotoja, toiseksi tilanteita, joissa yhteistyötä tehdään, kolmanneksi hyvin toimivia käytäntöjä yhteistyössä sekä neljänneksi mahdollisia kehittämisehdotuksia. Kohderyhmä tutkimuksessani on lastensuojeluyksiköiden työntekijät sekä koulujen opettajat ja muu henkilökunta, joka on yhteistyössä mukana. Tutkimukseni työelämätahona on kolme Leivoyhtiöihin kuuluvaa lastensuojeluyksikköä: Pihapuu, Pesäpuu sekä Wiljagård. Yhteistyö työelämätahojen kanssa lähti liikkeelle tammikuussa 2009, kun otin yhteyttä Kauhavalla toimivaan lastensuojeluyksikkö Pihapuuhun ja tiedustelin olisiko heillä tarvetta opinnäytetyölle. Vastaukseksi sain ehdotuksen aiheesta, joka aluksi oli sijoitetun tai huostaan otetun lapsen sijoittuminen koulumaailmaan. Tutkimus oli alun perin tarkoitus tehdä haastattelujen avulla. Ensimmäisen opinnäytetyöseminaarin jälkeen helmikuussa 2009 aiheeni alkoi muotoutua enemmän koulun ja lastensuojeluyksikön välistä yhteistyötä koskevaksi ja yhteistyökumppaneitakin tarvittiin lisää, jotta tutkimusaineistoa tulisi tarpeeksi. Tässä vaiheessa alun perin suunnitellut haastattelut vaihtuivat käytännön syistä lomakekyselyyn.

Koska tarvitsin opinnäytetyöhöni Pihapuun lisäksi muitakin yhteistyökumppaneita, lähdin Leivoyhtiöiden kautta kartoittamaan, löytyisikö samasta ketjusta muita yksiköitä, jotka olisivat halukkaita tulemaan mukaan tutkimukseeni. Otin yhteyttä Evi-järvellä sijaitsevaan Pesäpuuhun ja Ylistarossa sijaitsevaan Pihakoivuun. Pesäpuussa oltiin kiinnostuneita, mutta Pihakoivu kieltäytyi yhteistyöstä kiireiden takia. Seuraavaksi otin yhteyttä Pedersöressä sijaitsevaan lastensuojelulaitos Wiljagårdiin. Wiljagårdissa oltiin kiinnostuneita tutkimuksestani ja he lupautuivat olemaan osallisena siinä. Seuraava vaihe tutkimuksessani oli tutkimuslupien haku. Sain lastensuojeluyksiköiltä koulujen yhteystiedot ja laitoin kaikkiin kolmeen las-

tensuojeluyksikköön ja yhdeksään kouluun postitse tutkimuslupahakemukset (Liite 1. Tutkimuslupahakemus).

Tutkimuslupien haku kouluilta ja lastensuojeluyksiköistä tapahtui toukokuun 2009 lopulla. Aika tutkimuslupien lähettämiseen kesän kynnyksellä oli sinänsä huono, koska etenkin kouluilla on paljon muuta työtä, arviointia ja kevätlukukauden loppuun saattamista yleensäkin. Monet tutkimusluvut palautuivatkin vasta elokuussa, kun koulut olivat taas alkaneet. Se ei kuitenkaan hidastanut tutkimustani, sillä alun perinkin olin suunnitellut, että lähettäisin kyselylomakkeet kouluille ja lastensuojeluyksiköihin syyskuun 2009 alussa. Kyselylomakkeiden mukaan laitoin myös palautuskuoren, jonka postimaksu oli valmiiksi maksettu sekä saatekirjeen, johon laitoin toivomuksen, että kyselyyn vastattaisiin kahden viikon kuluessa (Liite 2. Saatekirje). Ensimmäisen viikon aikana en saanut kuin pari vastausta takaisin ja kyselylomakkeet palautuivat minulle pääsääntöisesti vasta vastausajan jälkeen. Laitoin vastaajille vielä sähköpostilla muistutuksen kyselyyn vastaamisesta syyskuun loppupuolella ja sain ilokseni vielä muutaman lomakkeen takaisin. Kaiken kaikkiaan kyselylomakkeita tuli takaisin 15, viimeinen niistä vasta kuukausi vastausajan loppumisen jälkeen.

4.1.1 Leivoyhtiöt

Leivoyhtiöt on yritysketju, joka pyrkii tuottamaan laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja lapsille, nuorille, mielenterveysasiakkaille sekä ikäihmisille. Leivoyhtiöllä oli tutkimusenteko hetkellä yhteensä 15 yksikköä eri puolilla Suomea. Vuoden 2009 aikana uusia yksiköitä on avattu viisi. Yksi näistä uusista yksiköistä on toukokuussa 2009 Hyvinkäälle avattu lastenpsykiatrinen sairaala. Työntekijöitä Leivoyhtiöiden palveluksessa on yhteensä noin 160. Maaliskuun 2009 alussa aikaisemmin vain terveydenhuollon palveluja tuottanut Mehiläinen osti Leivoyhtiöt ja vahvisti osaamistaan myös sosiaalihuollon puolelle. (Leivoyhtiöt [Viitattu 23.4.2009].) Mehiläinen on johtava yksityinen terveydenhuoltopalvelujen tuottaja Suomessa. Mehiläinen on perustettu vuonna 2001, jonka jälkeen se on kasvanut ja kehittynyt valtakunnalliseksi toimijaksi. (Mehiläinen [Viitattu 4.5.2009].)

4.1.2 Pihapuu

Lastensuojeluyksikkö Pihapuu sijaitsee Kauhavalla keskustan läheisyydessä. Kauhavan kaupunkiin yhdistyi vuoden 2009 alussa kolme muuta kuntaa: Ylihärmä, Alahärmä ja Korttesjärvi. Asukkaita uudessa Kauhavassa oli vuoden 2008 lopussa yhteensä 17 776, joista 11 091 15–64 -vuotiaita. (Kauhavan kaupunki [Viitattu 5.10.2009].) Syyskuun 2009 lopussa lapsia ja nuoria oli Pihapuussa 10,5. Nuorin asukkaista oli 7 -vuotias ja vanhin 15 -vuotias, joten kaikki yksikössä asuvat lapset ja nuoret olivat koululaisia. Paikkoja yksikössä on kaikkiaan 10. Täysipäiväisiä työntekijöitä on Pihapuussa 10 ja koulutukseltaan he ovat sosionomeja, sairaanhoitajia, lähihoitajia, nuorisotyöntekijöitä sekä lastenohjaajia. Pihapuun lapset käyvät kahta Kauhavan alakoulua, joista toinen sijaitsee aivan lastensuojeluyksikön vieressä sekä Pihapuun vanhemmat asukkaat käyvät Kauhavan yläkoulua. (Rantamäki 23.9.2009.)

Lastensuojeluyksikkö pyrkii tarjoamaan kodinomaista asumista alle 18 -vuotiaille huostaan otetuille tai avohuollon kautta sijoitetuille lapsille tai nuorille. Pihapuun tavoitteena on antaa mahdollisuus irrottautua kasvua ja kehitystä vaarantavista elinolosuhteista sekä tarjota niiden tilalle uusi kokonaiskehitystä eheyttävämpi kasvuympäristö. (Pihapuun esite [Viitattu 23.4.2009].) Pihapuu esitteen mukaan yksikkö pyrkii tarjoamaan turvallisen kasvun kohti aikuisuutta. Arjen rutiinit, koulun käynti sekä harrastukset ovat terveen psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen kehityksen perusta. Paitsi lapsille ja nuorille, tarjoaa Pihapuu palveluita myös koko perheelle perhekuntoutuksen ja vanhemmuuden arviointijaksojen merkeissä. Äkillisissä kriisitilanteissa Pihapuu tarjoaa myös turvakotityyppistä palvelua. Tilat soveltuvat myös valvottuihin tapaamisiin. Pihapuun toimintaa ohjaavia arvoja ovat esimerkiksi lähimmäisten kunnioittaminen, lapsikeskeisyys, kodinomaisuus, yhteisöllisyys sekä rehellisyys. ”Ehjien yksilöiden yhteys voi tehdä yksilöistä ehjän” on Pihapuun toiminta-ajatus. Yhteisökasvatuksen avulla Pihapuussa pyritään saamaan yksilöt toimimaan rakentavassa, tasa-arvoisessa, jokaista yhteisön jäsentä auttavassa yhteistyössä. (Pihapuun esite [Viitattu 23.4.2009].)

4.1.3 Pesäpuu

Lastensuojeluyksikkö Pesäpuu sijaitsee keskeisellä, mutta rauhallisella paikalla Evijärven keskustassa. Evijärven kunta on perustettu vuonna 1867. Asukkaita Evijärvellä oli vuoden 2008 kesäkuussa 2815, joista työkäisiä 1153. (Evijärven kunta [Viitattu 5.10.2009].) Lastensuojeluyksikkö Pesäpuun lapset ja nuoret käyvät kaikkia Evijärven kouluja, joita on yhteensä kolme alakoulua ja yksi yläkoulu. Perustehtävänään Pesäpuu pyrkii turvaamaan 7-18 -vuotiaille huostaan otetuille tai avohuollon tukitoimin sijoitetuille lapsille iänmukaisen kasvun ja kehityksen asukkaiden yksilöllisyyden sekä erityistarpeet huomioon ottaen. Lastensuojeluyksikössä on 12 paikkaa. Tarkempia tietoja lasten iästä ja määrästä sekä henkilökunnan koulutuksesta tai määrästä en saanut.

Pesäpuun henkilökunnan mielestä on tärkeää turvata lapselle myös läheisten ihmissuhteiden jatkuminen. Pesäpuun toiminnassa avainsanoja ovat yhteistyö, yhteisöllisyys sekä asiakkaan omien voimavarojen löytäminen ja niiden tukeminen. Yksikön toimintaa raamittavat läänin myöntämät sosiaali- ja terveydenhuollon luvat. Lastensuojeluyksikön toiminnan tavoitteita ovat mm. avuntarpeessa olevan lapsen ja nuoren sekä koko perheen auttaminen, kehitystä tukevien rajojen löytäminen, ryhmä- ja vuorovaikutustaitojen oppiminen, oman identiteetin ja oman paikan löytäminen yhteiskunnassa sekä tunne-elämän traumojen käsittelemisen mahdollistaminen lapsen/nuoren yksilöllisyys huomioon ottaen. Sijoitus Pesäpuuhun voi olla joko kriisiluonteista tai itsenäistymiseen tukevaa. (Pesäpuun esite [Viitattu 23.4.2009].)

4.1.4 Wiljagård

Kolmas yhteistyökumppani on lastensuojeluyksikkö Wiljagård, joka sijaitsee Pedersören Pännäisissä n. 10 kilometrin päässä Pietarsaaresta. Pedersöressä asukkaita oli vuoden 2009 alussa 10 757. Kunnan asukkaista 90,1 % on ruotsinkielisiä (Pedersören kunta [Viitattu 5.10.2009]). Lastensuojeluyksikkö Wiljagård on kaksikielinen ja paikkoja siellä on 12 (+2). Wiljagård on tarkoitettu alle 18 -vuotiaille

huostaan otetuille sekä avohuollon tukitoimin sijoitetuille lapsille ja nuorille. (Wiljagårdin esite [Viitattu 19.5.2009].) Tutkimushetkellä sijoitettuja lapsia yksikössä oli 10. Lapset olivat iältään 7-17 -vuotiaita, mutta suurin osa lapsista oli murrosikäisiä. Vakituksia työntekijöitä yksikössä on 10, mutta tutkimushetkellä yksikön tavoitteena on nostaa työntekijämäärää kahdella. Työntekijöiden koulutukset ovat sosionomi, sosiaalipedagogi, kasvatustieteen maisteri, psykiatrinen sairaanhoitaja, lastenhoitaja, lasten ja nuorten erityisohjaaja sekä lähihoitaja. Yksiköstä tehdään koulukuraattorityötä Pedersören kunnalle yhtenä päivänä viikossa. Viime toimintakaudella yksikköön sijoitetut lapset kävivät peräti kuutta eri koulua, Pedersöressä ja Pietarsaassa. (Riitijoki 2009.)

Lastensuojeluyksikön tavoitteena on luoda sellaiset puitteet, joissa lapsi voi kokea olonsa turvalliseksi, ja jotka antavat mahdollisuuden kiinnittymiseen sekä kokemuksen omasta merkityksellisyydestä ja hyväksytyksi tulemisesta. Hoito ja kasvatusta Wiljagårdissa on yksikön esitteen mukaan hyvin suunnitelmallista ja siitä vastaa jokaisen lapsen oma hoitotiimi. Yksikössä pyritään elämään mahdollisimman normaalia arkea lasten kanssa, sillä lastensuojelun tehtävänä on mahdollistaa ja turvata lapsen täysipainoinen kasvu, kehitys ja hyvinvointi. (Wiljagårdin esite [Viitattu 19.5.2009].)

4.2 Tutkimusongelmat

Opinnäytetyösuunnitelmaa tehdessäni mietin oman opinnäytetyöni tutkimusongelmia. Mielestäni seuraavat kysymykset olivat kaikkein oleellisimpia oman tutkimukseni kannalta:

1. Minkälaisia yhteistyön tarpeita koulun ja lastensuojeluyksikön välillä on?
2. Minkälaista yhteistyötä koulun ja lastensuojeluyksikön välillä tehdään?
3. Miten koulun ja lastensuojeluyksikön välistä yhteistyötä voisi kehittää?

Ensimmäisen tutkimusongelman tarkoituksena on selvittää, minkälaisissa tilanteissa yhteistyön on havaittu olevan tarpeellista ja minkälaisissa tilanteissa sitä

tehdään. Toisen tutkimusongelmani avulla pyrin saamaan selville koulun ja lastensuojelulaitoksen välillä tehtävän yhteistyön muotoja käytännössä. Kolmanneksi ongelmaksi nostin yhteistyön kehittämisen, sillä mielestäni on tärkeää, että tutkimukseeni osallistuvat saavat tuoda esiin myös kehitettäviä asioita eivätkä pelkää kertoa siitä, miten tällä hetkellä yhteistyötä tehdään. Nämä tutkimusongelmat tulivatkin melkein suoraan kysymyksiksi kyselylomakkeisiin. Tutkimukseni muut kysymykset taustatietojen selvittämisen lisäksi käsittelivät sitä, miten usein yhteistyötä koulun ja lastensuojeluyksikön välillä tehdään sekä mitä hyvin toimivia käytäntöjä yhteistyössä on havaittu (Liite 3. Kyselylomake).

4.3 Tutkimusmenetelmät

Tyypiltään tutkimukseni koulun ja lastensuojelulaitoksen välisestä yhteistyöstä on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 160) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Ihmistä suositetaan tiedon keruun instrumenttina ja tutkimukseen mukaan otettava kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksena. Kaikkia tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja tutkimusaineistoa tulkitaan sen mukaisesti. Yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi sekä erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Omassa tutkimuksessani kerään aineistoa kyselylomakkeen avulla. Koin kyselyn helpoimmaksi tavaksi saada tietoa yhteistyöstä, sillä tutkimuksessa mukana olevat koulut ja lastensuojelulaitokset ovat melko kaukana toisistaan: Kauhavalla, Evijärvellä Pedersöressä sekä Pietarsaareissa. Kysely määritellään sellaiseksi menettelytavaksi, jossa haastateltavat itse täyttävät heille esitetyn kyselylomakkeen joko valvotussa ryhmätilanteessa tai kotonaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Omassa tutkimuksessani osallistujat täyttävät lomakkeet työpaikoillaan: kouluilla ja lastensuojeluyksiköissä.

Lomakekysely on usein määrällisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä, mutta sitä voidaan käyttää myös laadullisessa tutkimuksessa. Kyselylomakkeessa esitetään tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun kannalta merkityksellisiä ky-

symyksiä. Jokaiselle lomakekyselyn kysymykselle pitää löytyä perustelu tutkimuksen viitekehystä, tutkittavasta ilmiöstä jo tiedetystä tiedosta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74–75.) Omassa tutkimuksessanikin jokainen kysymys liittyy koulun ja lastensuojelulaitoksen väliseen yhteistyöhön, siihen miten tiivistä se on ja millä tavoin sitä tehdään. Kyselylomakkeessani selvitän aluksi vastaajien taustatietoja kahden monivalintakysymyksen avulla. Monivalintakysymysten jälkeen seuraa viisi avointa kysymystä. Avoimet kysymykset tekevät tutkimuksestani laadullisen, sillä niissä vastaajat saavat omin sanoin kertoa mielipiteensä yhteistyöstä ja sen laadusta. Molemmissa tutkimustyypeissä, määrällisessä ja laadullisessa, tutkija voi olla etäällä tai lähellä tutkittavia. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ei siis välttämättä merkitse läheistä kontaktia tutkittaviin, kuten ei minunkaan tutkimukseni kohdalla merkinnyt. (Hirsjärvi ym. 2007, 189.)

Kyselytutkimukseen liittyy sekä positiivisia että negatiivisia puolia. Kyselytutkimuksen etuna pidetään yleensä sitä, että sen avulla pystytään keräämään laaja tutkimusaineisto: tutkimukseen voidaan saada mukaan paljon henkilöitä ja voidaan kysyä monia asioita. Kyselylomake on myös tehokas, sillä se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Kyselytutkimuksen negatiivisiksi puoliksi voisi mainita, että tutkijan ei ole mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen ja ovatko he pyrkineet vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti. Hyvän lomakkeen laatiminen vie tutkijalta aikaa ja vaatii monenlaista tietoa ja taitoa. Vastajakato saattaa nousta joissakin kyselytutkimuksissa suureksi. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.)

Kyselyn aineisto voidaan kerätä ainakin kahdella päätavalla: posti- ja verkkokyselynä sekä kontrolloituna kyselynä. Ensimmäisessä aineistonkeruutavassa lomake lähetetään tutkittaville, he täyttävät sen itse ja postittavat lomakkeen takaisin tutkijalle. Näin myös koulujen ja lastensuojeluyksiköiden henkilökunta toimi omassa tutkimuksessani. Lomakkeen mukana on lähetettävä palautuskuori, jonka postimaksu on valmiiksi hoidettu. Tästä on hyvä huomauttaa saatekirjeessä, joka lähetetään kyselylomakkeen mukana. Kun kyselylomake lähetetään jollekin erityisryhmälle ja kyselyn aihe on heidän kannaltaan tärkeä, voidaan yleisesti ottaen odottaa korkeampaa vastausprosenttia kuin sellaisessa tapauksessa, joissa kysely

lähetetään valikoimattomalle joukolle. Monessa tutkimuksessa tutkija joutuu muistuttamaan vastaamatta jättäneitä kyselyyn vastaamisesta. (Hirsjärvi ym. 2007, 191.)

Kontrolloituja kyselyitä on olemassa kahdenlaisia. Informoidulla kyselyllä tarkoitetaan sitä, että tutkija jakaa kyselylomakkeet henkilökohtaisesti. Tutkija voi mennä työpaikoille, kouluille, messutilaisuuksiin tai muihin sellaisiin paikkoihin, joissa hänen suunnittelemansa kohdejoukot ovat henkilökohtaisesti tavoitettavissa. Lomakkeet jakaessaan tutkija kertoo tutkimuksen tarkoituksesta, selostaa kyselyä ja vastaa kysymyksiin. Vastaajat täyttävät kyselyn omalla ajallaan. Toinen tyyppi kontrolloidusta kyselystä on henkilökohtaisesti tarkistettu kysely, jossa tutkija on lähettänyt lomakkeet postitse, mutta noutaa ne vastaajilta henkilökohtaisesti ilmoitetun ajan kuluttua. Hän voi tarkistaa, että lomakkeet on täytetty ja voi samalla myös keskustella lomakkeen täyttämiseen tai tutkimukseen liittyvistä kysymyksistä. (Hirsjärvi ym. 2007, 192.)

Kyselylomakkeiden avulla kerätään tietoa tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä. Kyselylomakkeissa voidaan pyytää arviointeja tai perusteluja toiminnoille, mielipiteille tai vakaumuksille. Useimpiin lomakkeisiin sisältyy vastaajia itseään koskevia taustakysymyksiä, kuten sukupuoli, ikä, koulutus, ammatti ja perhesuhteet. Itse tutkimuksen aihe on tärkein vastaamisprosenttiin vaikuttava seikka, mutta myös lomakkeen laadinnalla ja kysymysten tarkalla suunnittelulla voidaan parantaa kyselyn onnistumista. (Hirsjärvi ym. 2007, 192–193.)

Kyselylomakkeissa käytetään yleisimmin kolmea eri kysymysmuotoa: avoimet kysymykset, monivalintakysymykset ja asteikkoihin perustuva kysymystyyppi. Avoimet kysymykset sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin, sillä kysymyksen perässä on ainoastaan vastauksille varatut tyhjät rivit. Avoimet kysymykset eivät myöskään ehdota vastauksia. Näin ollen ne osoittavat vastaajien tietämyksen aiheesta. Monivalintakysymykset sallivat vastaajien vastata kysymyksiin niin, että vastauksia voidaan mielekkäästi vertailla. Monivalintakysymykset myös tuottavat

vähemmän kirjavia vastauksia ja vastauksia on helppo käsitellä ja analysoida tietokoneen avulla. (Hirsjärvi ym. 2007, 193–196.)

Kyselylomakkeen laadinnassa on muistettava esittää selviä kysymyksiä. Kyselylomakkeen tekijän tulee laatia sellaisia kysymyksiä, jotka merkitsevät samaa kaikille vastaajille. Lyhyet kysymykset ovat parempia kuin pitkät, sillä vastaajien on helpompi ymmärtää niitä. Kyselylomakkeissa olisi hyvä välttää sellaisia kysymyksiä, joihin sisältyy kaksoismerkityksiä. Kahteen eri asiaan on vaikea antaa vastausta kerralla, siksi lomakkeen laatijan tulisi kysyä vain yhtä asiaa kerralla. Kysymysten määrää ja järjestystä on syytä harkita. Yleisimmät ja helpoimmin vastattavat kysymykset sijoitetaan yleensä lomakkeen alkuun. Sanojen käyttö on syytä tarkistaa lomaketta laadittaessa. Yksittäisillä sanavalinnoilla voi olla merkittävä vaikutus. Ammattikieltä, jota kaikki vastaajat eivät välttämättä ymmärrä, ei suositella käytettävän kyselylomakkeissa. Johdattelevia kysymyksiä olisi myös syytä välttää. (Hirsjärvi ym. 2007, 197–198.)

4.4 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen alkuvaiheessa hyvin yleinen kysymys tutkijan mielessä on aineiston koko, kuinka paljon aineistoa tulisi kerätä, jotta tutkimus olisi tieteellistä, edustavaa ja yleistettävissä. Kysymys on yleinen molemmissa tutkimustyypeissä, määrällisessä ja laadullisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa ei aineiston määrällä ole niinkään paljon merkitystä, sillä sen avulla ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan jotakin tapahtumaa tai ilmiötä, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Näin ollen laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt joilta tietoa kerätään tietävät mahdollisimman paljon tutkittavasta ilmiöstä, ja että heillä olisi kokemusta asiasta. Tässä mielessä tiedonantajat eivät voi olla satunnaisesti valittuja vaan harkittuja ja tarkoitukseen sopivia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.) Laadullisessa tutkimuksessa ajatuksena on alun perin aristoteelinen ajatus, että yksityisessä toistuu yleinen. Tutkimalla yksityistä tapausta tarkkaan, saa-

daan näkyviin myös se, mikä tutkittavassa ilmiössä on merkittävää ja mikä toistuu usein tarkasteltaessa ilmiötä yleisemmällä tasolla. (Hirsjärvi ym. 2007, 177.)

Omassa tutkimuksessani pyrin saamaan kokoon riittävän kokoisen ja asiantuntevan aineiston ottamalla tutkimukseeni mukaan kolme lastensuojeluyksikköä ja kolme koulua kutakin yksikköä kohti. Näin lähtökohtaisesti vastaajia olisi voinut olla yhtä paljon koulun ja lastensuojeluyksikön puolelta, koska jokaiseen lastensuojeluyksikköön lähetin kolme kyselylomaketta. Alun perin kyselylomakkeita oli tarkoitus lähettää 18, mutta tutkimuslupia hakiessani kävi ilmi, että yhdellä koululla ei ollut tutkimusenteko hetkellä sijoitettuja lapsia lainkaan ja näin he eivät kokeneet tutkimusta heille ajankohtaiseksi. Kyselylomakkeita lähetettiin siis yhteensä 17 kappaletta, kahdeksan kouluille ja yhdeksän lastensuojelulaitoksiin.

4.5 Aineiston analysointi

Aineistoa voidaan analysoida monella tavalla. Karkeasti analyysitavat voidaan jäsentää selittämiseen ja ymmärtämiseen. Selittämiseen pyrkivässä analyysitavassa käytetään yleensä tilastollista analyysiä ja päätelmien tekoa. Ymmärtämiseen pyrkivässä analyysissä taas käytetään laadullista analyysiä ja päätelmien tekoa. Pääperiaatteena analyysitavan valinnassa voidaan pitää sitä, että valitaan sellainen analyysitapa, joka parhaiten tuo vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. Laadullisessa tutkimuksessa analyysi koetaan vaikeana. Erilaisia vaihtoehtoja on paljon eikä tiukkoja sääntöjä ole olemassa. Alustavia valintoja analyysitavasta tutkija tekee jo aineistoon tutustuessaan ja sitä teemoittaessaan. Laadullista aineistoa voidaan käsitellä tilastollisten tekniikoiden avulla, mutta tavallisimmat analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. (Hirsjärvi ym. 2007, 219.) Omassa tutkimuksessani käytin tyypittelyä ja teemoittelua, analysoidessani tutkimusaineistoa. Kun kyselylomakkeita alkoi palautua minulle syyskuun 2009 loppupuolella, luokittelin aluksi vastaajat taustatietojen perusteella opettajiin, työntekijöihin ja muuhun vastaajaan (1,2,3 jne.). Erittelin vastaukset eri pinoihin sen perusteella, oliko kyseessä koulun vai lastensuojeluyksikön edustaja. Vastaajien iän mukaan en vastauksia ryhmitellyt,

vaikka sekin oli tiedossani, koska kyselylomakkeeni toinen monivalintakysymys kartoitti vastaajien iän. Mielestäni oli järkevämpää vertailla sitä, kokevatko lastensuojeluyksikön ja koulun edustajat yhteistyön samalla tavalla eikä esimerkiksi sitä, miten tietyn ikäiset henkilöt sen kokevat. Teemoittelin vastauksia tutkimusongelmien mukaan ja yritin etsiä vastauksista samankaltaisuuksia ja tietysti myös erityisyyksiä, harvinaisimpia vastauksia. Kiinnitin erityisesti myös huomiota siihen, oliko opettajien tai lastensuojeluyksikön työntekijöiden vastauksissa havaittavissa yhteneväisyyksiä.

Tutkiessani vastauksia havaitsin, että yksi kyselylomakkeista palautui pääosin tyhjänä, ainoastaan taustatietoja selventäviin monivalintakysymyksiin oli vastattu. Havaitsin myös, että opettajien vastaukset olivat usein melko lyhyitä, kun taas lastensuojeluyksikön työntekijöiden, sekä muun vastaajan, joka oli koulun henkilökuntaan kuuluva työntekijä, vastaukset eivät aina mahtuneet edes vastaukselle varatuille riveille. Kaksi lastensuojeluyksikön työntekijän vastausta oli hyvin pitkälle samantyyllisiä. Molemmat olivat vastanneet ranskalaisilla viivoilla ja monen kysymyksen kohdalla vastaukset olivat hyvin samankaltaisia, ainoastaan hieman eri sanoin ilmaistu. Mietinkin vastauksia lukiessani, että ovatkohan nämä kaksi työntekijää vastanneet kyselyyn yhdessä.

4.6 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksessa pyritään välttämään virheitä parhaalla mahdollisella tavalla, mutta silti tutkimuksen tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Kaikissa tutkimuksissa pyritään tämän vuoksi arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia tutkimus- ja mittaustapoja. Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa toisin sanoen sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Toistettavuus voidaan todeta usealla tavalla, esimerkiksi jos kaksi arvioijaa päätyy samaan tulokseen, voidaan tulosta pitää reliabelina. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä eli tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoituskin mitata. Mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä

todellisuutta mitä tutkija kuvittelee tutkivansa. Esimerkiksi kyselylomakkeiden kysymyksiin saadaan vastaukset, mutta vastaajat ovat voineet ymmärtää kysymykset eri tavalla kuin tutkija on ne ajatellut. Jos tutkija käsittelee saatuja tuloksia alkuperäisen ajatusmallinsa pohjalta, ei tuloksia voida pitää tosina ja pätevinä. Laadullisessa tutkimuksessa reliabelius ja validius ovat saaneet erilaisia tulkintoja. Termit saatetaan monesti yhdistää määrälliseen tutkimukseen, jonka piirissä ne ovat syntyneetkin ja niiden käyttöä saatetaan pyrkiä sen vuoksi välttämään. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta voidaan lisätä tutkijan tarkalla selostuksella tutkimuksen suorittamisesta, koskien kaikkia tutkimuksen eri vaiheita. (Hirsjärvi ym. 2007, 226–227.) Näin olen myös omassa tutkimuksessani tehnyt.

Omassa tutkimuksessani käytän termejä reliabiliteetti ja validiteetti. Omat tutkimustulokseni ovat mielestäni reliabeleja. Uskon, että jos joku toinen tutkija tekisi samalle joukolle samanlaisen tutkimuksen koulun ja lastensuojeluyksikön välisestä yhteistyöstä nyt samaan aikaan, olisivat tulokset samanlaisia. Jos tutkimus taas tehtäisiin esimerkiksi vasta vuoden päästä, saattaisivat vastaukset olla jo aivan erilaisia, sillä yhteistyö koulun ja lastensuojeluyksikön välillä saattaa muuttua tiiviimmäksi tai vähentyä ja yhteistyöhön saatetaan kehittää uudenlaisia muotoja. Tutkimustulokseni ovat myös päteviä, sillä pyrin tekemään kyselylomakkeeseen mahdollisimman lyhyitä ja selkeitä kysymyksiä, jotta kaikki vastaajat ymmärtäisivät ne samalla tavalla. Kysymykseni pyrkivät kartoittamaan juuri sitä, mitä olen halunnutkin saada selville koulun ja lastensuojeluyksikön välisestä yhteistyöstä, esimerkiksi yhteistyön muotoja, tarpeita ja kehittämisehdotuksia.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Perustietoja

Vastauksia kyselyyni sain takaisin yhteensä 15, johon olin tyytyväinen, sillä ainoastaan kaksi niistä, joille lähetin kyselyn, jätti vastaamatta. Mielenkiintoista oli havaita, että kaikki yhdeksän lastensuojeluyksikköihin lähtenyt kyselylomaketta palautuivat täytettyinä takaisin. Siitä voikin päätellä, että lastensuojeluyksikön työntekijät kokivat aiheen heille tärkeäksi ja ajankohtaiseksi. Vastaajista yhdeksän oli lastensuojeluyksikön työntekijöitä, viisi opettajia ja yksi muu vastaaja. Iältään vastaajista kahdeksan oli 36–45 -vuotiaita, viisi 26–35 -vuotiaita ja kaksi oli iältään 46–55 -vuotiaita. Yhtään vastaajia ei ollut ikäryhmissä 18–25 ja yli 56 -vuotiaat. Mielenkiintoista olisi ollut tietää, olivatko vastaajat miehiä vai naisia, mutta tällaista kysymystä en kyselylomakkeeseen laittanut sitä laatiessani, koska ajattelin sen paljastavan liikaa vastaajasta ja tunnistettavuus olisi saattanut kärsiä.

5.2 Yhteistyön tarpeet koulun ja lastensuojeluyksikön välillä

Kyselyyn vastanneet lastensuojeluyksikön työntekijät olivat pääsääntöisesti sitä mieltä, että koulun ja lastensuojeluyksikön tulisi olla yhteydessä koulutyötä koskevissa sekä negatiivisissa että positiivisissa asioissa. Myös silloin, jos nuoren mielialat vaihtelevat, yhteistyö koettiin hyväksi. Vastauksissa nousi esiin, että yhteistyötä olisi hyvä tehdä myös, kun kyseessä on koulukiusaaminen, pinnaaminen tai jokin muu sääntörikkomus.

Koulutyön osalta tietenkin. Molemminpuolinen yhteydenpito nuoren mielialojen vaihdellessa -> tietoa koululle jos nuoren elämässä "kuohuu".

Työntekijä 3.

Nuoren koulutyön sujuminen, sekä onnistumiset että epäonnistumiset. Koulu läsnään olo – tai lintsaamiset. Koulukiusaamiset. Sääntörikkomukset.

Työntekijä 5.

Monessa lastensuojeluyksikön työntekijän vastauksessa yhteistyötä pidettiin tärkeänä etenkin siinä vaiheessa, kun uusi lapsi tulee sijaishuollonyksikköön ja aloittaa koulunkäynnin uudessa paikassa. Lastensuojeluyksikön työntekijän mukaan lapsen taustasta olisi hyvä tiedottaa etukäteen opettajalle, etenkin sellaisista asioista, jotka voivat näkyä koulussa tunteilla ja välitunneilla.

Lapsen kouluun tullessa uutena oppilaana, käydä läpi lapsen taustaa ja historiaa oman opettajan kanssa: asioista, jotka voivat näkyä ja vaikuttaa koulunkäynnissä ja koulussa luotavissa kaverisuhteissa. Ongelmatilanteet koulussa.

Työntekijä 7.

Uuden lapsen tullessa yksikköön on tärkeä yhdessä miettiä mikä luokka/ryhmä olisi ko. lapselle sopiva. Ja että valmiiksi yhdessä myös mietitään toimintasuunnitelma valmiiksi mikäli tulee mutkia matkaan, jotta kummatkin osapuolet tietävät keneen olla yhteyksissä ja miten edetä.

Työntekijä 1.

Osassa lastensuojeluyksikön työntekijöiden vastauksista kävi ilmi, että koulun ja lastensuojeluyksikön olisi tarpeen tehdä yhteistyötä jo ennemmin kuin vasta ongelmatilanteissa. Säännöllisellä yhteistyöllä pystytään paremmin ennaltaehkäisemään mahdollisia ongelmia koulunkäynnissä. Erään työntekijän mukaan lastensuojeluyksikön asiakkailla on erityistarpeita ja yhteistyö on tarpeen silloin, kun mietitään oppilaalle sopivinta luokkamuotoa.

Normaali lapsen koulunkäyntiin liittyvä sujuvuus. Lapsen kehityksen monipuolinen seuranta ja opetustavan ja koulumuodon/luokkamuodon joustaminen oppilaan tarpeita ja kehitysvaiheita tukevalla tavalla.

Työntekijä 6.

Kaikkien oppilaiden kohdalla, jotka ovat myös lastensuojeluyksikön asiakkaita. Asiakkaillamme on erityistarpeita ja oikean koulun/luokan/ryhmän löytämiseksi yhteistyö on tarpeen. Joidenkin asiakkaiden kohdalla on vaihdettu mukautettuun/pienryhmään tms. tiedon kulku koulun ja yksikön välillä täytyy olla hyvä, että osataan puuttua ajoissa heikkoon menestymiseen.

Työntekijä 8.

Opettajien vastauksista kävi ilmi monia samoja asioita kuin lastensuojeluyksikön työntekijöilläkin. Monet opettajat kokivat tarpeelliseksi yhteistyön myös koulun alkutaipaleella muiden koulunkäyntiin liittyvien asioiden lisäksi.

Koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Poissaolot, kokeet yms. Alkupalaveri olisi hyvä järjestää.

Opettaja 1.

Opettajien vastauksista ilmeni, että yhteistyötä lastensuojeluyksikön kanssa tulisi olla aivan samalla tavalla kuten muidenkin kotien kanssa. Tärkeänä vastaajat pitivät myös sitä, että informaatiota lapsen taustasta saadaan tarpeeksi heti koulun alkaessa mahdollisten vaaratilanteiden välttämiseksi.

Peruslähtökohtana normaali kodin ja koulun välinen yhteistyö. Koululle myös riittävä informaatio lapsen taustasta, jotta opetus pystytään järjestämään asianmukaisesti ja turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen (tieto esim. lapsen väkivaltaisuudesta, muusta poikkeavasta käyttäytymisestä ja esim. mahdollisesta lääkityksestä). Em. tärkeä tietää jo ensimmäisistä koulupäivistä alkaen.

Opettaja 5.

Oppilaiden koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Siihen kuuluvat läksyt, oppimisvaikeudet ja sosiaaliset suhteet. Myös kotitilanteesta tietäminen ja syistä lastensuojeluyksikköön joutumisesta olisi hyvä tietää jotain.

Opettaja 2.

Eräs kyselyyn vastanneista opettajista kirjoitti, että koululle tulisi tiedottaa kaikista poikkeuksellisista asioista niitä poikkeuksellisia asioita sen kummemmin erittelemättä. Vastausten perusteella yhteistyötä tehdään HOJKS -palavereissa, joissa käsitellään erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen oppimiseen liittyviä asioita.

HOJKS- palavereissa käydään läpi tavoitteet sekä kaikki oppimiseen liittyvät asiat. Ei pelkästään ongelmatilanteissa vaan koko ajan yhteistyö on tarpeen, kuten kenen tahansa lapsen asioissa!

Opettaja 3.

Kyselyyn vastannut opetushenkilökuntaan kuuluva muu vastaaja oli samaa mieltä monen opettajan ja lastensuojeluyksikön työntekijän kanssa siitä, että yhteistyötä olisi hyvä olla heti, kun uusi lapsi tulee lastensuojeluyksikköön. Hän korostaa myös yhteistyön avoimuutta ja sitä, että lapsen taustasta olisi hyvä saada edes jonkin verran tietoa.

Yhteistyötä tarvitaan heti alusta lähtien kun lapsi siirtyy lastensuojeluyksikköön. Luonteva, avoin yhteistyö on tarpeen. Tärkeää on, että tieto kulkee aikuisten välillä, läksyt, tuntikäyttäytyminen ym. Jonkin verran on tietysti hyvä tietää lapsen taustasta, ainakin terveydenhoitajan, koulukuraattorin tulisi tietää.

Muu vastaaja 1.

5.3 Yhteistyön muodot

Koulun ja lastensuojeluyksikön väliseksi yhteistyön muodoiksi lastensuojeluyksikön työntekijät mainitsivat muun muassa keskustelut kasvotusten, puhelimen ja säh-

köpostin välityksellä sekä vanhempainiltoihin osallistumisen. Osassa vastauksissa korostettiin myös sitä, että yhteistyömuodot ovat luonnollisesti samoja kuin minkä tahansa kodin kohdalla.

Tapaamisia, sähköpostiyhteys, kontakti puhelimitse, osallistuminen vanhempainiltoihin eli peruskontakti mikä vanhemmillakin yleensä. Erityisoppilaiden kohdalta osallistutaan HOJKS:ien tekemiseen.

Työntekijä 1.

Monen työntekijän vastauksessa yhteistyömuodoiksi nousivat myös reissuvihkot ja erilaiset tiedotteet sekä vanhempain iltojen lisäksi myös muut palaverit, kuten esimerkiksi vanhempainvartit sekä HOJKS -palaverit. Kahdessa vastauksessa tuli ilmi myös opettajien tutustumiskäynnit lastensuojeluyksikköön.

Vanhempainillat, vanhempainvartit, reissuvihko, tiedotteet, puhelut, HOJKS -palaverit, yhteydenotot opettajiin läksyasioissa, tarvittaessa opettajien tutustuminen lastensuojeluyksikön toimintaan ja lapsen kuvioihin laajemmin.

Työntekijä 6.

Tiedottamista s-postilla, puhelimitse ja palavereissa, joidenkin oppilaiden kohdalla viikoittain, joidenkin kohdalla epäsäännöllisemmin. HOJKS -palaverit. Reissuvihko.

Työntekijä 8.

Opettajat mainitsivat yhteistyön muodoiksi samoja asioita kuin lastensuojeluyksikön työntekijätkin. Eräs opettaja tarkensi yhteistyöstä lastensuojeluyksikön kanssa myös sen, että lastensuojeluyksikön puolelta lapsen omahoitaja on se henkilö, jonka kanssa yhteydenpito hoidetaan.

Mielestäni yhteistyö on sujunut tähän saakka hyvin. Omahoitajan kanssa hoidellaan kaikki koulun ja kodin väliset asiat, HOJKS -palaverit, van-

hempien illat, retket (yhteiset kodin-koulun) juhlat. Reissukansiossa kulkee viestit.

Opettaja 3.

Opettajien vastauksissa nousivat esille myös erilaiset moniammatilliset palaverit sekä palaverit oppilaan huoltajien kanssa. Eräästä vastauksesta ilmenee myös se, että aikaisemmin yhteistyötä koulun ja lastensuojeluyksikön välillä oli enemmän kuin nykyisin.

Puhelinneuvottelut ja koulun edustajan osallistuminen oppilaan huoltajan kanssa käytävään palaveriin. Ennen oli enemmän yhteistyötä kuin nykyisin.

Opettaja 2.

Luokanopettajan ja lastensuojeluyksikön työntekijän tapaamiset, puhelin-kontaktit. Moniammatilliset palaverit.

Opettaja 5.

Eräs opettaja koki myös tärkeäksi yhteistyönmuodoksi opettajan vierailukäynnin lastensuojeluyksikköön, aivan samalla tavalla kuin joidenkin lastensuojeluyksikön työntekijöiden vastauksista kävi ilmi.

Vierailukäynti koululta lastensuojeluyksikköön, tapaamiset vanhempainilloissa, palavereissa (mm. HOJKS -päivitykset).

Opettaja 4.

5.4 Yhteistyön kehittämis ehdotuksia

Työntekijöiden kehittämis ehdotuksissa käy ilmi, että lastensuojeluyksikön ja koulun välisen yhteistyön tulisi olla avointa ja nykyistä tiiviimpää. Yhteyttä voitaisiin ottaa heti puolin ja toisin, jos lapsesta on vähänkin huolta. Positiivista palautetta toivottaisiin saavan enemmän kuin tällä hetkellä saadaan. Eräs lastensuojeluyksi-

kön työntekijä ehdotti vastauksessaan myös, että kaikkien opettajien olisi hyvä käydä tutustumassa lastensuojeluyksikköön ja sen toimintaan.

Avoimuus lienee avainsana tässäkin yhteistyössä. Työn alla nyt kutsua porukkaa niistä kouluista käymään missä tämä ala vielä mietityttää ja pelottaa.

Työntekijä 1.

Yhteydenpito luokanvalvojan kanssa voisi olla tiiviimpää. Tietoa oppilaiden koulutehtävistä ohjaajille paremmin. Tietysti positiivista palautetta voitaisiin antaa herkemmin puolin ja toisin.

Työntekijä 2.

Nopeammat yhteydenotot vaikka tuntuisi, että huoli ei ole isokaan. Kaikkien opettajien soisi käyvän tutustumassa yksikköön. Yksikössä käyneet opettajat kertoivat käyntinsä selkeyttäneen kuvaa yksiköstä ja siellä elämisestä. Heti kun lapsi tulee yksikköön, järjestää opettajan kanssa tapaaminen, käydä läpi niitä asioita, joita lapsen kouluun vaikuttavista asioista jo tiedetään.

Työntekijä 7.

Erään työntekijän vastauksessa tulee ilmi, että olisi hyvä, jos yksikössä olisi yksi henkilö, joka olisi yhteydessä koulun kanssa. Myös tapaamisia luokanvalvojen kanssa toivottaisiin olevan enemmän. Eräs työntekijä kirjoittaa vastauksessaan, että myös nuorten olisi hyvä olla mukana opettajien ja lastensuojeluyksikön työntekijöiden välisissä keskusteluissa kuulemassa ja juttelemassa omista asioistaan.

Juuri, istumalla vastatusten, keskustelemalla niin että nuori on mukana ja saa omin korvin kuunnella mistä aikuiset ovat tyytyväisiä tai huolissaan.

Työntekijä 5.

Yksi tutkimuksessani ilmenneistä yhteistyön kehittämideoista on, että opettajat ja lastensuojeluyksikön työntekijät kuuntelisivat toistensa näkemyksiä lastensuojeluyksikössä asuvien lasten koulun käynnistä ja siitä, miten heitä voisi siinä tukea nykyistä paremmin. Myös lastensuojelun asiakkaiden rikkonainen tausta ja siitä johtuva oireilu koulussa nousi lastensuojeluyksikön työntekijän vastauksessa esiin. Lapsella saattaa olla vääristymiä läksyjenteko tavoissa tai viivästynyttä kehitystä ikätasoon nähden juuri taustastaan johtuen.

Lastensuojelun asiakkaiden rikkonaisuudesta taustasta johtuen koulunkäynnin suhteen vaaditaan usein erityistä kontrollia. Lapsella voi olla vääristymiä opiskelu- ja läksyjenteko tavoissa, erilaisia tunnelukkoja ja viivästynyttä kehitystä ikätasoon nähden taustastaan johtuen. Toivoisin opettajilta herkkää korvaa ja mieltä kuulla lastensuojeluyksikön näkemyksiä siitä, miten opettaja voi yksinkertaisin tavoin tukea lapsen oppimista ja lastensuojeluyksikön työtä läksyjen valvomisessa ja koulunkäynnin tukemisessa, vaikka ovatkin opetusalan ammattilaisia.

Työntekijä 6.

Eräässä lastensuojeluyksikön työntekijän vastauksessa yhteistyön kehittämisestä tuli ilmi sellainen yhteistyön uusi, jo meneillään oleva muoto, mitä ei muissa vastauksissa esille noussut. Lastensuojeluyksikön työntekijä kertoi vastauksessaan hänen olevan koululla kuraattorin huoneessa koulupäivien aikana nuoren tukena. Myös välitunnilla työntekijä on seuraamassa nuoren olemista. Samalla työntekijä pystyi olemaan päivittäin opettajien, terveydenhoitajan ja kuraattorin kanssa kasvokkain yhteydessä ja kertoo koulupäivän jälkeen tapahtumat lastensuojeluyksikön muillekin työntekijöille.

Meillä on kehitetty niin, että olen koululla kuraattorin huoneessa klo. 9-14.15, nuori tulee tekemään tehtävät luokseni saatuaan luokassa opetuksen, jos ei kykene tekemään luokassa. Välitunnilla olen koko ajan seuraamassa nuoren olemista, tuen, turvaan, seuraan, vahdin olen kontrolli -> vahvistus nuorille, että syytetään vain jos he toimivat väärin. Samalla olen yhteydessä opettajiin, kysyn nuorten koulumenestystä,

saan läksyt tarkemmin selville, kokeet aina tiedossa. Opettajia rohkaisen ja viestitän nuoren vahvuuksia. Terkkarin kanssa yhteistyötä. Kerron yksikössä kaikki tapahtumat, joista hyötyä nuoren hoidossa vapaa-aikana. Raportoin. Tämä on uusi työmuoto, mutta hoitanut hienosti tehtävänsä yhteyden-tiedon-erilaisten näkemysten – yhdistäminen auttaa. Nuoret ovat jaksaneet olla koulussa ja iltaisin ovat saaneet olla rauhassa yksikössä, ei ole ollut typeröintiä koulussa.

Työntekijä 9.

Opettajat ja lastensuojeluyksiköiden työntekijät olivat yksimielisiä siitä, että aktiivisuutta yhteistyössä saisi olla enemmän. Tiedonkulku toimi aika ajoin huonosti koulun ja lastensuojeluyksikön välillä, joten sitä olisi vastaajien mukaan syytä kehittää.

Puolin ja toisin aktiivisuutta lisää. Aina emme muista/ehdi olla yhteydessä vaikka tarvetta olisi. Oppilaan kouluun tullessa järjestettävä alkupalaveri olisi hyvä ja muutenkin tiedotus siitä, jos oppilaan tilanteessa tapahtuu muutoksia (esim. paluu kotipaikkakunnalle).

Opettaja 1.

Tiedotus ei aina toimi kunnolla, esim. poissaoloissa.

Opettaja 4.

Eräs opettaja toivoi vastauksessaan, että lastensuojeluyksikön työntekijät tukisivat ja auttaisivat lapsia läksyjen teossa. Opettaja toivoi myös, että koulu otettaisiin huomioon lapsen hyvinvoinnista keskusteltaessa.

Oppilaiden läksyjen tekoa lastensuojeluyksikössä on vaikea kontrolloida, tiedän sen. Koulu toivoisi, että siellä tuettaisiin ja autettaisiin läksyjen teossa. Koulu pitäisi ottaa huomioon aina, kun lapsen hyvinvoinnista keskustellaan.

Opettaja 2.

Opetushenkilökuntaan kuuluva muu vastaaja ehdotti, että tapaamisia koulun ja lastensuojeluyksikön välillä olisi vähintään 1 lukukauden aikana, vaikka ei olisi-kaan kyse erityistä huolta tai -hoitoa vaativasta oppilaasta. Vastaaja korosti myös sitä, miten suuri asia sijoitus oppilaalle on.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessani ilmenee, että lastensuojeluyksikkö ja koulu tekevät yhteistyötä luonnollisesti koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Näitä asioita ovat vastaajien mukaan oppilaan poissaolot, kokeet, läksyt, oppimisvaikeudet ja sosiaaliset suhteet. Samalla tavalla koulut tekevät tavallistenkin kotien kanssa yhteistyötä kyseisissä asioissa. Huuhtasen (2007,157) mukaan alkeellisin yhteistyön muoto koulun ja kodin välillä on sellainen, jossa koti ja koulu ovat yhteydessä vain, kun siihen on jokin erityinen tarve. Usein kyse on juuri negatiivisten asioiden viestittämisestä. Tutkimuksen mukaan tärkeänä koulun ja lastensuojeluyksikön yhteydenpitoa pidettiin sellaisissa tilanteissa, kun nuoren elämässä ”kuohuu” eli silloin, kun mielialat vaihtelevat. Monessa vastauksessa nostettiin esiin, että koulun ja lastensuojeluyksikön olisi hyvä järjestää alkupalaveri, heti alkuvaiheessa, kun lapsi on sijoitettu laitokseen ja on aloittamassa koulua uudessa paikassa. Itse kannatan tätä alkupalaveria, sillä sen avulla uutta lasta pystytään molemmilta tahoilta, sekä koulun että lastensuojeluyksikön, tukemaan mahdollisimman hyvin. Mielestäni myös sijoitettu lapsi tai nuori voisi olla palaverissa mukana. Samalla opettaja ja lapsi pystyisivät jo hieman tutustumaan toisiinsa. Hyvä alku uudessa koulussa ja sijaishuolto paikassa on tärkeää ja heijastuu pitkälle lapsen elämään.

Vastauksissaan opettajat toivoivat saavansa jonkinlaista taustatietoa lapsen kotioloista ja siitä miksi lapsi on sijoitettu lastensuojeluyksikköön. Myös lastensuojeluyksikön työntekijöiden mielestä lapsen taustaa ja historiaa olisi hyvä käydä läpi oman opettajan kanssa, etenkin sellaisissa asioissa, jotka voivat näkyä koulunkäynnissä ja koulussa luotavissa kaverisuhteissa. Mielestäni olisi hyvä, että lapsi saisi myös itse olla mahdollisuuksien mukaan kyseisissä tilanteissa kertomassa ja kuulemassa häntä koskevia asioita. Kyselyyn vastanneet henkilöt nostivat esiin yhteistyön tekemisen myös silloin, kun lapselle mietitään sopivinta opetustapaa tai luokkamuotoa. Monessa vastauksessa todettiin yhteistyön peruslähtökohtana olevan normaali koulun ja kodin välinen yhteistyö ja että yhteistyötä tehdään samalla

tavalla kuin kenen tahansa lapsen kohdalla. Oli mukava havaita vastauksista, että niin moni sekä koulun että lastensuojeluyksikön edustajista oli tätä mieltä.

Yhteistyön muodot olivat suurimmassa osassa vastauksia lähes samat kuten olettaakin saattaa. Yhteistyön muodoiksi vastauksissa mainittiin sähköinen yhteydenpito, tiedottaminen sähköpostilla. Yhteydessä ollaan kyselyn mukaan puhelimella soittaen ja tekstiviestien välityksellä. Reissuvihko tai kansio, jossa kulkevat viestit on vastausten perusteella yleinen käytäntö. Vanhempainvartit ja muut palaverit sekä vanhempainillat ovat tärkeitä yhteistyön muotoja. Monessa vastauksessa, sekä lastensuojelun että koulun puolelta nousivat esiin vierailukäynnit lastensuojeluyksiköissä. HOJKSin päivitys ja moniammatilliset palaverit tulivat myös vastauksissa esille yhteistyön muotoina. HOJKSilla tarkoitetaan henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa, joka laaditaan kasvattajien, opettajien ja kuntouttajien yhteistyönä. Erityisopetukseen siirretyille oppilaille tulee perusopetuslain mukaan laatia HOJKS. (Tilus 2004,188–190.)

Lastensuojeluyksikön ja koulun välisessä yhteistyössä on kuitenkin vastausten perusteella myös kehittämisen varaa. Vastaajat toivovat nopeampia yhteydenottoja puolin ja toisin, vaikka lapsesta ei olisi suurtakaan huolta. Tämä käytäntö olisi minunkin mielestäni hyvä ottaa käyttöön ja heti soittaa tai laittaa viestiä kouluun tai yksikköön jos tapahtuu jotain mieltä askarruttavaa. Kaikkien sijoitetun lapsen opettajien toivottiin yhdessä vastauksessa käyvän tutustumassa yksikköön, sillä vastaajan kokemuksen perusteella käynti on selkeyttänyt opettajien kuvaa yksiköstä ja siellä elämisestä. Kaikissa lastensuojeluyksiköissä ei vastausten perusteella järjestetä opettajan kanssa alkupalaveria, sillä se oli laitettu myös kehittämis ehdotukseksi. Eräässä lastensuojeluyksikön työntekijän vastauksessa toivottiin yhteistyön kehittyvän siihen suuntaan, että opettajat kuuntelisivat myös lastensuojeluyksikön työntekijöiden mielipidettä siitä, miten lapsen oppimista ja koulunkäyntiä voisi pienin teoin tukea. Opettaja toivoo vastauksessaan myös lastensuojeluyksikön työntekijöiltä apua ja tukea läksyjen tekoon. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin yksinkertaisesti vastatusten istumista niin, että myös nuori saa olla keskustelussa mukana ja kuunnella mistä asioista aikuiset ovat tyytyväisiä tai huolissaan.

Tapaamisia luokanvalvojien ja opettajien kanssa toivottiin enemmän ja muutenkin aktiivisempaa yhteistyötä puolin ja toisin. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin, että ideaalitalanne olisi jos lastensuojeluyksikössä olisi nimenomaan koulua varten joku henkilö, jonka kautta kaikki viestit kulkisivat. Näin yksi henkilö tietäisi kaikista koulussa tapahtuneista asioista ja voisi kertoa viestiä eteenpäin muille työntekijöille. Mietin vain, miten tämä tiedotus käytännössä toimisi. Mielestäni olisi ehkä parempi kuitenkin, että asiat laitettaisiin paperille tai lähetettäisiin sähköpostilla, josta kaikki työntekijät voisivat ne lukea. Oppilaiden koulutehtävistä lastensuojeluyksikön työntekijät toivovat enemmän tiedotusta. Kolmen vastaajan mukaan yhteistyö toimi vastaamishetkellä hyvin tai kehittämisehdotuksia ei ainakaan sillä hetkellä tullut mieleen.

Erään lastensuojeluyksikön työntekijän vastauksesta kävi ilmi aivan uudenlainen, moniammatillinen yhteistyön muoto, jossa lastensuojeluyksikön työntekijä menee koulupäiviksi kouluille kuraattorin huoneeseen ja on sijoitetun nuoren tukena ja turvana tuntien ja välituntien aikana. Nuori voi mennä kuraattorin huoneeseen tekemään lastensuojeluyksikön työntekijän kanssa tehtäviään, mikäli se ei luokassa onnistu. Välitunneilla työntekijä on näkemässä omin silmin, mitä ulkona tapahtuu ja pystyy päivän aikana olemaan yhteistyössä terveydenhoitajan, koulukuraattorin ja opettajien kanssa ja viemään viestiä eteenpäin lastensuojeluyksikköön muidenkin työntekijöiden tiedoksi. Tämänkaltaisen yhteistyö on mielestäni hieno idea ja varmasti kokeilemisen arvoinen muissakin yksiköissä, etenkin jos lapsilla tai nuorilla on paljon ongelmia ja tuen tarpeita koulun käynnissä.

Psykosomaattiset oireet, haastava käyttäytyminen ja oppimisvaikeudet ovat esimerkkejä oppilaiden ongelmista koulussa. Psykosomaattisia oireita ovat esimerkiksi vatsakipu, huimaus sekä niska- ja hartiakivut. Nämä oireet saattavat johtua väsymyksestä, stressistä tai jännittämisestä. Psykosomaattinen oireilu voi olla oire jostakin muusta sairaudesta tai vaivasta. Oppilaan haastavalla käyttäytymisellä voidaan tarkoittaa aggressiivista, impulsiivista tai passiivista käyttäytymistä. Oppilas ei toimi ikänsä, kehityksensä tai ympäristön edellyttämällä tavalla. Passiivinen käyttäytyminen voi olla vastustamista, jolloin oppilas ei toimi annettujen ohjeiden

mukaan. Haastava käyttäytymisen taustalla voi olla kasvatuksellisia, kulttuurisia ja neurologisia syitä. Oppimisvaikeus määritellään yleensä jonkin tietyn alueen erityisvaikeudeksi, kuten silmän ja käden yhteistyön vaikeudeksi tai hahmottamisen vaikeudeksi. Yleisimpänä oppimisvaikeuksista ovat lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet sekä matematiikan ja kielten oppimiseen liittyvät vaikeudet. Käyttäytymisen häiriön ja oppimisvaikeuden raja on joskus häilyvä. Voi olla hankalaa sanoa, onko käyttäytymisen taustalla vaikeus oppia vai onko oppimisen vaikeus johtanut käyttäytymisen häiriintymiseen. (Honkanen & Suomala 2008, 49-58.) Yllä mainitusta yhteistyön muodosta on minusta ainakin tällaisissa tapauksissa hyötyä. Oppilaan ei tarvitse jännittää koulussa, koska hänellä on työntekijä turvanaan ja näin luultavasti psykosomaattinen oireilu vähenee. Myös haastava käyttäytyminen saattaa vähentyä, koska lastensuojeluyksikön työntekijä on kontrolloimassa koulun käyntiä. Oppimisvaikeuksissa työntekijä voi auttaa ja tukea, jos oppilas tulee hänen luokseen kuraattorin huoneeseen tekemään tehtäviään. Toisaalta kuitenkin mietin, miten muut oppilaat suhtautuvat siihen, jos yksi oppilas lähtee usein tunnilta muualle tekemään tehtäviään. Se saattaa aiheuttaa luokkatovereissa hämmennystä ja he saattavat tuoda mielipiteensä esiin, vaikka eivät tietäisikään, mihin tai kenen kanssa oppilas menee tehtäviään tekemään.

7 POHDINTA

Oma tutkimusprosessini lastensuojeluyksikön ja koulun välisestä yhteistyöstä sujui näin jälkikäteen ajateltuna melko hyvin. Tutkimuslupien hakemisen koin kuitenkin hankalaksi, sillä en ollut aikaisemmin sitä tehnyt. En oikein tiennyt keneltä minun piti tutkimuslupa hakea, mutta onneksi sain apua sekä ohjaajaltani, että lastensuojeluyksiköiden työntekijöiltä. Kyselylomakkeen teko sujui melko vaivattomasti, mutta saatekirje taas tuotti enemmän ongelmia, sillä en aluksi muistanut, että sellainenkin tulisi tehdä. Tutkimuksessani olen todella tyytyväinen tutkimukseeni osallistuneiden henkilöiden vastaamisaktiivisuuteen, sillä vain kaksi jätti vastamatta. Tietysti pieni miinus oli yksi kyselylomake, joka palautui muuten tyhjänä, mutta ainoastaan taustatietoja selventäviin monivalintakysymyksiin oli vastattu.

Opinnäytetyöseminaarit koin hyvänä tapana saada vinkkejä oman opinnäytetyön tekoon. Opinnäyteprosessin aikana minun tuli osallistua kaiken kaikkiaan neljään seminaariin, jossa ensimmäisessä esittelin tutkimussuunnitelmani, toisessa kerroin, missä vaiheessa olin menossa, kolmannessa esitin teoriaosuuteni, joka on kuitenkin muuttunut siitä todella paljon. Viimeisessä seminaarissa oli vuorossa tutkimustulosten esittely. Seminaareista sain myös kirjallisuuslähteitä, sillä kaikkien kanssani samoissa seminaareissa olleiden aiheet liittyivät lastensuojeluun tai perhetyöhön. Opinnäytetyöni alkuvaiheessa myös aiheeni muuttui ja sain tukea siihen seminaareista, opiskelijoilta ja ohjaajalta. Opinnäytetyöprosessini useassa vaiheessa kaipasin työparia itselleni, ettei kaikkia asioita olisi tarvinnut miettiä yksin. Ennen aiheen valitsemista kuitenkin päätin tehdä työn yksin sen vuoksi, että sain tehdä opinnäytetyötä milloin ehdin ja halusin. Yksi syy oli myös se, että asun Kauhavalla, joten minun olisi pitänyt lähteä Seinäjoelle kirjoittamaan työtäni, jos olisin tehnyt työn yhteistyössä luokkatoverini kanssa. Kaiken kaikkiaan pidän tätä

opinnäytetyöntekoprosessia kasvattavana ja uskon siitä olevan paljon hyötyä jatkossa, missä sitten ikinä työskentelenkin.

Mielestäni olisi mielenkiintoista, jos joku muu tutkisi muutaman vuoden kuluttua uudelleen lastensuojeluyksikön ja koulun välistä yhteistyötä. Olisi kiinnostavaa vertailla, millä tavalla yhteistyö on muuttunut vai onko se pysynyt ennallaan. Toinen samantyylinen tutkimusaihe voisi olla sellainen, jossa tutkittaisiin sitä, tehdäänkö suurissa kaupungeissa koulun ja lastensuojeluyksikön välillä yhteistyötä samalla tavalla kuin pienemmällä paikkakunnilla.

Sosionomina (AMK) pystyn tulevaisuudessa työskentelemään molemmilla saroilla, sekä lastensuojeluyksikössä ohjaajana tai esimiehenä että kouluilla koulukuraattorina. Näin ollen saatan olla itsekin mukana koulun ja lastensuojeluyksikön välisessä yhteistyössä ja uskon, että tästä tekemästäni opinnäytetyöstä on apua. Koulutuksesta olen mielestäni saanut yhteistyöhön hyvät eväät, sillä opiskelujeni aikana monella kurssilla on korostettu moniammatillista yhteistyötä ja verkostoitumista. On tärkeää, että eri alojen työntekijät tekevät yhteistyötä auttaakseen tässä tapauksessa lasta tai nuorta parhaalla mahdollisella tavalla elämässään eteenpäin menneistä elämänkokemuksistaan huolimatta.

LÄHTEET

- Ahto, A. & Mikkola, P. 2000. Perhehoito lastensuojelussa. Saarijärvi: Gummerus.
- Evijärven kunta. Evijärvi-info. [Verkkosivu]. [Viitattu 5.10.2009]. Saatavana: <http://www.evijarvi.fi/Default.aspx?id=287125>
- Heinonen, J. & Lauren, J. 2009. Omahoitaja lastenkodista päivää. Pro Gradu - tutkielma: Turun yliopisto.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja Kirjoita. Keuruu: Otava.
- Holopainen, K. 1996. Koulu ja lastensuojelu puhumaan samaa kieltä. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 4.5.2009]. Saatavana: http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=95,82089&_dad=portal&_schema=PORTAL&key=41724
- Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Keuruu: Tammi.
- Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää: varhainen puuttuminen koulussa. Juva: PS-kustannus.
- Ikonen, O. & Virtanen, P. 2007. Oppilashuolto ja oppilaanohjaus tukevat yksilöä ryhmässä. Teoksessa: Ikonen, O. & Virtanen, P. (toim.) Erilainen oppija - yhteiseen kouluun: Kokemuksia yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden kehittämisestä. Juva: PS-kustannus. 121.
- Jallinoja, R. 2000. Perheen aika. Helsinki: Otava.
- Kauhavan kaupunki. Kauhava lukuina. [Verkkosivu]. [Viitattu 5.10.2009]. Saatavana: http://kauhava.fi/kauhava-info/yleistiedot/kauhava_lukuina
- Kodin ja koulun yhteistyö. Perus- ja erityisopetuksen tietopankki. [Verkkosivu]. [Viitattu 12.5.2009]. Saatavana: http://www.perusopetus.fi/?page_id=22
- Koistinen, A. 2005. Perheiden verkostoituminen ala- ja yläkoulun nivelvaiheessa. Teoksessa: Salminen, P. (toim.) 2005. Yhdessä kasvattamaan. Keuruu: PS-kustannus. 124.
- Komiat lehti 1.4.2009, nro 14. s.3.
- Laiho, K. 2007. Asiakasryhmäkohtainen sosiaalityö. Teoksessa: Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P. & Seppänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus. 136-158.

Lastensuojelun keskusliitto. [Verkkosivu]. Helsinki. [Viitattu 27.12.2008]. Saatavana: http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=84

L.13.4.2007/417 Lastensuojelulaki

Lastensuojelun käsikirja. [Verkkosivu]. [Viitattu 22.4.2009]. Saatavana: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/

Laakso, R. & Saikku, P. 1998. Hyvä huostaanotto? Helsinki: STAKES.

Launonen, L., Pohjola, K. & Holma, P. 2004. Kodin ja koulun yhteistyö voimavaraksi! Teoksessa: Launonen, L. & Pulkkinen, L. (toim.) 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Juva: PS-kustannus. 104.

Leivoyhtiöt. [Verkkosivu]. [Viitattu 23.4.2009]. Saatavana: <http://www.leivoyhtiot.fi/index.php>

Lindqvist, K. 1998. Koulun ja lastensuojelun yhteistyöllä apua ajoissa. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 4.5.2009]. Saatavana: http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=95,82089&_dad=portal&_schema=PORTAL&key=43705

Koti ja koulu – kavereita vai kiistakumppaneita. 2002. MLL.

Mehiläinen. [Verkkosivu]. [Viitattu 4.5.2009]. Saatavana: <http://www.mehilainen.fi/>

Mukava-hanke. Kodin ja koulun yhteistyö. [Verkkosivu]. [Viitattu 16.7.2009]. Saatavana: <http://www.mukavahanke.com/projektit/kk-yhteityo.html>.

Opetushallitus, 2007. Laatu kodin ja koulun yhteistyöhön. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 28.7.2009]. Saatavana: <http://www.edu.fi/julkaisut/laatukuvaus2007.pdf>

L. 21.8.1998/628 Perusopetuslaki

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2004. Opetushallitus. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 5.5.2009]. Saatavana: http://www.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf

Pedersören kunta. Pedersöre numeroina. [Verkkosivu]. [Viitattu 5.10.2009]. Saatavana: <http://www.pedersore.fi/index.php3?use=publisher&id=3145&lang=4>

Pesäpuun esite. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 23.4.2009]. Saatavana: <http://www.leivoyhtiot.fi/index.php>

Pihapuun esite. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 23.4.2009]. Saatavana: <http://www.leivoyhtiot.fi/index.php>

- Pösö, T. 1995. Hoidollisuus ja kokonaisvaltainen huolenpito lastensuojelutyössä – välineenä sijaishuolto. Teoksessa: P. Virtanen (toim.) 1995. Näkökulmia lastensuojeluun. Juva: WSOY. 78.
- Rantamäki, T-T. <xxx.xxx@xxx.fi> 23.9.2009. Lisätietoa lastensuojeluyksikkö Pihapuusta. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Leena Kujala. [Viitattu 5.10.2009].
- Riitijoki, J. <xxx.xxx@xxx.fi> 12.10.2009. Lisätietoa lastensuojeluyksikkö Wiljagårdista. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Leena Kujala. [Viitattu 13.10.2009].
- Räihälä, L. 10.9.2009. Lasten huostaanottojen määrä on kasvanut nopeasti. Ylen uutiset.[Verkkosivu]. [Viitattu 6.10.2009]. Saatavana: http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2009/09/lasten_huostaanottojen_maara_on_kasvanut_nopeasti_994063.html?print=true
- Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet. 2009. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 ja 18–20 -vuotiaat. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Verkkosivu]. [Viitattu 12.11.2009]. Saatavana: <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?currentEvent=valuetype®ionCount=1&sexCount=1&eventParameter=absolute&setId=p85c1a784c430d82e9cb14b5307446b8bdb8d20986476f7&indCount=2&yearCount=1>
- Tilus, P. 2004. Pelistä pois? Huolehtivan koulun haaste. Juva: PS-kustannus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.
- Varttua. 2009. Kasvatuskumppanuus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Verkkosivu]. [Viitattu 12.11.2009]. Saatavana: <http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/kasvatuskumppanuus/index.htm>
- Virtanen, P. & Miettinen, K. 2007. Keskeisiä lähtökohtia opetussuunnitelmatyössä. Teoksessa: Ikonen, O. & Virtanen, P. (toim.) Erilainen oppija – yhteiseen kouluun: kokemuksia yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden kehittämisestä. Juva: PS-kustannus. 93–95.
- Wiljagårdin esite. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 19.5.2009]. Saatavana: <http://www.leivoyhtiot.fi/index.php?id=150>

LIITE 1. Tutkimuslupahakemus

Lastensuojeluyksikön/koulun nimi ja johtajan nimi

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Leena Kujala Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksiköstä. Tavoitteenani on valmistua sosionomiksi (AMK) joulukuussa 2009.

Pyydän teiltä kunnioittavasti tutkimuslupaa opinnäytetyötäni varten. Opinnäytetyöni käsittelee lastensuojeluyksikön ja koulun välistä yhteistyötä. Tarkoitukseni on kyselytutkimuksen avulla selvittää Kauhavan, Evijärven ja Pedersören lastensuojeluyksiköiden henkilökunnan sekä näihin yksiköihin sijoitettujen lasten opettajien kokemuksia ja mielipiteitä yhteistyöstä. Kyselytutkimuksessa tulee olemaan avoimia kysymyksiä. Kysely lähetetään yhteensä 9 opettajalle sekä 9 lastensuojeluyksikön työntekijälle.

Tavoitteenani on toteuttaa kyselytutkimus elo-syyskuussa 2009. Tutkimusaineisto käsitellään luottamuksellisesti. Kyselyyn vastataan nimettömänä, eivätkä vastaajien nimet tule missään vaiheessa tietooni. Tulokset raportoidaan siten, etteivät yksittäisten vastaajien tiedot tule esille.

Opinnäytetyötäni ohjaa YTM Päivi Rinne, Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman koulutusohjelmapäällikkö.

Yhteistyöterveisin,

Leena Kujala

Kalliokoskentie 195, 62200 Kauhava

leena.kujala@seamk.fi, puh. 050 321 3640

LIITE 2. Saatekirje

Arvoisa vastaanottaja,

Olen Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomi -opiskelija ja teen opinnäytetyötä koulun ja lastensuojeluyksikön välisestä yhteistyöstä. Työni tarkoituksena on selvittää miten yhteistyö tällä hetkellä toimii ja miten sitä voisi kehittää. Lisäksi toivon, että pystyn työni avulla tuomaan esille sen, miten tärkeää on tehdä yhteistyötä koulun ja lastensuojeluyksikön välillä aivan kuten koulun ja tavallistenkin kotien välillä.

Toivon tällä kyselylläni saavani tietoa siitä, miten koulun ja lastensuojeluyksikön yhteistyö toimii tällä hetkellä, miten tiivistä se on ja millä tavoin sitä tehdään. Toivon, että kyselylomakkeen täyttäisi sellainen opettaja/henkilökunnan jäsen, joka on ollut yhteistyössä mukana. Kysely on lähetetty kolmeen lastensuojeluyksikköön ja yhdeksään eri kouluun Kauhavalla, Evijärvellä ja Pedersöressä.

Käsittelen vastaukset luottamuksellisesti eikä mitään vastaajien tietoja tule tutkimuksessani esiin. Toivoisin teidän vastaavan kyselyyn viikon 38 loppuun mennessä (Viimeistään 20.9.2009). Voitte palauttaa kyselyn oheisessa palautuskuoressa, jonka postimaksu on valmiiksi maksettu.

Kiitän vaivannäöstänne. Mikäli teille tulee kysyttävää tutkimuksestani, ottakaa rohkeasti minuun yhteyttä.

Ystävällisin terveisin,

Leena Kujala
leena.kujala@seamk.fi
puh.050-3213640

LIITE 3. Kyselylomake

KYSELYLOMAKE KOULUN JA LASTENSUOJELUYKSIKÖN VÄLISESTÄ YHTEISTYÖSTÄ

1. Olen
- a) opettaja
 - b) lastensuojeluyksikön työntekijä
 - c) muu, mikä?

2. Ikä
- a) 18–25
 - b) 26–35
 - c) 36–45
 - d) 46–55
 - e) 56–

3. Minkälaisissa asioissa koulun ja lastensuojeluyksikön olisi mielestäsi tarpeen tehdä yhteistyötä?

4. Minkälaisia yhteistyön muotoja koulun ja lastensuojeluyksikön välillä on?

5. Kuinka usein koulun ja lastensuojeluyksikön välillä tehdään yhteistyötä?

(miten tiivistä yhteistyö on, onko sitä mielestäsi riittävästi, missä asioissa yhteistyötä pitäisi tehdä enemmän?)

6. Mitä hyvin toimivia käytäntöjä olet havainnut yhteistyössä?

7. Miten yhteistyötä voisi mielestäsi kehittää?

Kiitos vastauksistasi!